VÝROČNÍ ZPRÁVA ZA ROK 2019

Regionální muzeum v Teplicích

rmt

Úvodní slovo

Uplynulý rok 2019 byl pro teplické muzeum rokem plným činorodé práce završené vynikajícími výsledky. Po předešlém roku 2018 byl také neméně bohatým na významné historické události, které muzeum veřejnosti připomínalo v celém jeho průběhu. Vedle menších výročí - 30 let od listopadu 1989, 80 let od vypálení židovské synagogy a 100 let od požáru městského divadla, to bylo především 300 let Morového sloupu v Teplicích, připomenuté speciální výstavou, která doplňovala sezónní nabídku každoročních velkých výstav, pořádaných v tradičních prostorách. Z nich si dovolím připomenout snad jen dvě výstavy - Umění v nouzi?!, navazující na úspěšný loňský projekt Teplice za první republiky 1918-38 a prezentace keramiky značky Graniton.

Vyjma přímé práce pro veřejnost plnilo muzeum samozřejmě také množství dalších pracovních úkolů. V investiční oblasti se bohužel nepodařilo příliš významně posunout jak realizaci opravy střechy a krovu hlavní zámecké budovy, tak ani přípravy proměny krupské pobočky v hornické muzeum Krupka. To je také velká škoda s ohledem na úspěšný zápis hornických památek Krušnohoří na Seznam světového kulturního dědictví UNESCO, se kterým je projekt proměny spojen.

Ve vlastní odborné práci instituce úspěšně proběhl přechod na nový systém pro správu a evidenci sbírkových předmětů MUSEION, zajišťovaný nově Ústeckým krajem jednotně pro všechny zřizované organizace spravující sbírky muzejní povahy. Po celý rok probíhal náročný a rozsáhlý přesun dat z dřívějších zastaralých systémů i proškolování odborných pracovníků pro práci v novém systému. Ten jak doufáme, přinese výrazné zefektivnění ve správě a odborné evidenci sbírkových předmětů, tedy v základní podstatě poslání muzea. Pokračovat lze např. zúročením významné investice zřizovatele zřízením a zprovozněním specializované laboratoře pro konzervaci kovů a archeologizovaného skla v rámci konzervátorského pracoviště muzea a mnohým dalším. To už jsou ovšem vše informace, které přímo tvoří předkládanou výroční zprávu za uplynulé úspěšné období.

Mgr. Radek Spála, pověřen vedením Regionálního muzea v Teplicích, p.o.

Obsah

Výstavy	**7**
GRANITON - umělecká a užitková keramika 1907-1928	10
80 let od vypálení nové teplické synagogy (1882-1939)	11
Oblačný sloup Nejsvětější Trojice v Teplicích (1819-2019)	12
Roman Franta MY BROUCI	14
Dalibor Worm POMSTA MATERIÁLU	15
1919 - požár městského divadla v Teplicích	16
Umění v nouzi!? Kunst in Not!?	19
Exponát měsíce	**20**
M. Žemlička: **Vyhynulý holub stěhovavý**	20
Mgr. J. Hudec: **Pohřbívání v nejstarších obdobích pravěku**	21
PhDr. J. Perutz Michlová: **Korunovační kodex**	21
MgA. J. Bažantová: **Velikonoční dekorace - skleněná vejce**	22
N. Holánová: **Lázeňský život v parcích a zahradách Teplic**	23
Mgr. K. Viktorová: **Pravěký šperk (náhrdelníky a nákrčníky)**	25
Mgr. P. Boušková: **Plovárna v Zámecké zahradě v Teplicích (1932-1996)**	26
PhDr. J. Šteffl: **Depot kamenných sekeromlatů neboli hromových klínů**	28
PhDr. L. Kursová: **Význam dokumentace aneb dokumentace není všechno, ale ní není nic!**	28
M. Radoň: **Nové nálezy třetihorní flóry v teplickém muzeu**	29
MgA. J. Bažantová: **P.A.L.T. (PORCELÁN ADOLF LAUFER TRNOVANY) 1919-1936**	29
PhDr. B. Chleborádová: **Betlém Aleny M. Kartákové**	30
Expozice	**31**
MODERNIZOVANÁ PŘÍRODOVĚDNÁ EXPOZICE	31
Ediční činnost	**32**
NOVÉ PUBLIKACE	32

Doprovodné akce **38**
Clary-Aldringenové teplickéjho zámku 39
XV. MUZEJNÍ NOC V TEPLICÍCH 39
Muzejní pedagogika **41**
Služby badatelům a veřejnosti **42**
Poradní sbor pro sbírkotvornou činnost **43**
Vybrané akvizice roku 2019 44
Péče o sbírky **45**
Nový evidenční systém pro sbírky MUSEION 45
TVORBA SBÍREK 46
Překvapivé nálezy při výkopových pracích v Lázeňské ulici 46
EVIDENCE, DIGITALIZACE A INVENTARIZACE SBÍREK 46
Digitalizace lékárenských a alchymistických rukopisů 47
RESTAUROVÁNÍ SBÍREK MIMO RMT 47
KONZERVOVÁNÍ A RESTAUROVÁNÍ SBÍREK V RMT 47
Nová rentgenologická laboratoř ke konzervaci kovů a archeologizovaného skla 48
Záchrana reliéfu významného teplického sochaře Milana Žofky 49
Restaurování pozdně renesanční malby na klenbě barokní knihovny RMT 50
SPRÁVA DEPOZITÁŘŮ A MANIPULACE SE SBÍRKAMI 52
ODBORNÁ KNIHOVNA 52
VĚDECKOVÝZKUMNÁ A DOKUMENTAČNÍ ČINNOST 53
Provoz a údržba budov **54**
Hospodaření **55**
Malá statistika roku 2019 **56**
Seznam pracovníků v roce 2019 **57**
Hlavní úkoly roku 2020 **58**
Kontaktní adresy **59**

VÝSTAVY

V roce 2019 uspořádalo Regionální muzeum v Teplicích, p.o. (dále jen RMT) ve třech výstavních místnostech, ve foyer a v Jízdárně teplického zámku celkem **13** výstav - **8** výstav z vlastních sbírek, **3** výstavy ve spolupráci a **2** výstavy v pronájmu. Výstavy na teplickém zámku v roce 2019 navštívilo celkem **15953** návštěvníků, z toho **3380** v rámci komentovaných prohlídek.

Následující řádky přinášejí krátkou charakteristiku výstav uspořádaných v RMT v roce 2019 (první z nich pokračovala z roku 2018):

do 25. 2. 2019 / Jízdárna

TEPLICE ZA 1. REPUBLIKY (1918-1938)

Prostřednictvím tematických celků výstava seznámila návštěvníky s každodenním životem obyvatel Teplic mezi lety 1918-38. Výstava byla součástí oslav, které připomínaly významná výročí roku 2018 spojená s naší státností.

22. 1. - 17. 2 / III. výstavní místnost

HANS KUDLICH - osvoboditel sedláků

Panelová německo-česká výstava věnovaná stému výročí úmrtí významného buditele, který během revolučního roku 1848 podal v rakouském Říšském sněmu návrh na zrušení poddanství. Výstavu o svém předkovi připravil Walter Kudlich ve spolupráci s Oblastním muzeem v Chomutově. K výstavě byl vydán katalog. Více na **www.hans-kudlich.cz**

6. 3. - 7. 4. / Jízdárna

VÝSTAVA PRACÍ ŽÁKŮ ZUŠ TEPLICE

Tradiční výstava prací žáků a studentů ZUŠ Teplice. Od 6. do 26.března vystavovali svá díla žáci přípravného studia a I. stupně a po nich Jízdárnu teplického zámku svými díly zaplnili do 7. dubna studenti II. stupně.

22. 2. - 5.5./ I. a II. výstavní místnost

GRANITON - umělecká a užitková keramika 1907-1928

Výstava keramiky Graniton ze soukromé sbírky Jiřího Hořavy představila reprezentativní průřez firemní produkcí keramiky firmy Rydl a Thon Graniton. Na výstavě byly prezentovány nejen často publikované předměty z okruhu ARTĚLU, ale i běžné obchodní zboží určené pro střední vrstvy, které umožňovalo firmě Graniton ekonomické přežití. *(Více na str. 10)*

5. 3. 7. 4. / III. výstavní místnost

CYRIL KUBEŠKA - objekty a kresby

Výstava o stvoření vlastního světa, kdy sen je hybatelem představivosti a počátkem tvoření. Při tvorbě soch byly použity obyčejné klacky a papírová hmota, která sesycháním tvoří strukturu. Podkladem pro kresby je uhlem ztmavený papír, vymytý vodou s narušeným povrchem. Skvrny porušeného papíru, obtažené a dokreslené barvou, vytváří rej fantaskních bytostí.

14. 3. 2019 - 5. 1. 2020/ expozice lázeňství

80 LET OD VYPÁLENÍ TEPLICKÉ SYNAGOGY (1882-1939)

Novým „exponátem" v expozici lázeňství je vedle známého modelu synagogy postavený plakátovací válec, na kterém návštěvníci teplického zámku najdou podrobné informace o pohnuté osmdesátileté historii zbourané teplické synagogy, která bývávala jednou z dominant města Teplice. *(Více na str. 11)*

11. 4. - 12. 5. / Jízdárna

BPDP 2019

Každoroční prezentace kvalifikačních prací studentů Katedry výtvarné kultury Pedagogické fakulty Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, jejíž součástí byla i Výroční cena vedoucího katedry, která motivuje studenty nižších ročníků k vlastní tvůrčí činnosti nad rámec povinné výuky a umožňuje jim realizaci vlastního projektu v kontextu umělecké výstavy.

12. 4. - 30. 4. / III. výstavní místnost

MEDAILÓNKY NEVIDOMÝCH A ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH

Výstava 12 uměleckých fotografií Kateřiny Klabzubové představila životní příběhy lidí se zrakovým postižením z celého Ústeckého kraje. Výstavu uspořádalo TyfloCentrum Ústí nad Labem, o.p.s., které se snaží poukazovat na to, že lidé s postižením zraku jsou velmi inspirativní a mají silného a nezlomného ducha.

13. 4. - 3. 11. / Malovaný sál

300 LET MOROVÉHO SLOUPU V TEPLICÍCH (1719-2019)

Slavnostní otevření výstavy k oslavě 300. výročí vztyčení morového sloupu v Teplicích se uskutečnilo v den, kdy byla 12. 4. 1719 podepsána smlouva o jeho zhotovení mezi majitelem teplického panství F. Clary-Aldringenem a barokním sochařem M. B. Braunem. Vystaven byl trojrozměrný model sloupu, originální grafiky a kresby, kopie smlouvy a další vzácné exponáty. *(Více na str. 12)*

17. 5. - 6. 10. / I. a II. výstavní místnost

Roman Franta MY BROUCI

Výstava konfrontovala obrazy brouků známého malíře s entomologickými sbírkami teplického muzea. Roman Franta (1962) je absolventem pražské Akademie výtvarných umění a své obrazy struktur a brouků vytváří od 90. let 20. století. *(Více na str. 14)*

24. 5. - 30. 6./ foyer

KOSTELY ÚŠTĚCKA - svědci středověku

Panelová výstava dokumentující historický rozbor jednotlivých etap, kterými kostely Úštěcka prošly.

1. 6. - 23. 6. / III. výstavní místnost

ABSOLVENTI ZÁKLADNÍ UMĚLECKÉ ŠKOLY TEPLICE

Výstava závěrečných prací absolventů výtvarného oboru ZUŠ Teplice.

14. 6. - 8. 9. / Jízdárna

Dalibor Worm - POMSTA MATERIÁLU

Retrospektivní výstava teplického sochaře, který se zabývá porcelánem a vytváří z něho nejen design, ale také svébytné sochy. Výstava představila nejen obdivuhodné porcelánové plastiky, ale i tušové kresby štětcem, závěsné uhlové kresby a připomněla v menší míře také design ojedinělý po formální stránce i po snaze tvořit v určité obsahové linii. Kurátorkou výstavy byla PhDr. Milena Klasová. *(Více na str. 16)*

31. 7. - 25. 8. / III. výstavní místnost

OLEJOMALBY REGIONÁLNÍCH VÝTVARNÍKŮ

Na výstavě představili svou tvorbu výtvarníci skupiny ARTime ateliér Bohosudov a ARTime ateliér Ústí nad Labem, kteří před mnoha letech dokončili své různé profese a dnes je spojil společný zájem o výtvarnou tvorbu.

od 31. 8./ chodba na vnitřní nádvoří

POŽÁR MĚSTSKÉHO DIVADLA V TEPLICÍCH 1919

Připomínka100 let od požáru prvního městského divadla v Teplicích, které bylo postaveno z iniciativy městského zastupitelstva na jaře 1874 a při požáru v roce 1919 vyhořelo v noci z 31. srpna na 1. září do základů. Malá výstava v přízemí teplického zámku, umístěná vedle ohořelých soch atlantů, které zdobily průčelí divadla a staly se součástí muzejních sbírek, prezentuje výběr dochovaných historických fotografií a pohlednic vyhořelého divadla. *(Více na str. 19)*

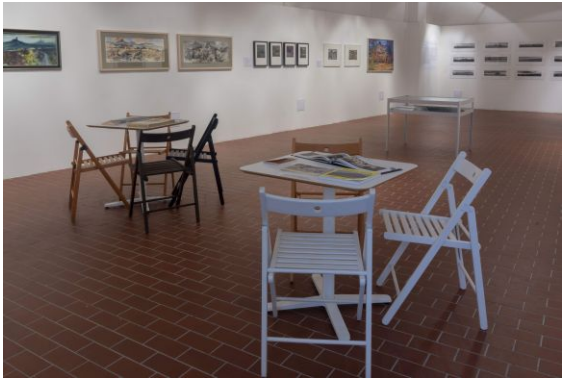

13. 9. - 3. 11. / III. výstavní místnost

ČESKÉ STŘEDOHOŘÍ INSPIRUJÍCÍ

Výstava děl známých umělců, kteří reflektují a zobrazují České středohoří jako krajinu s hlubokým duchovním nábojem. Garantem výstavy byl architekt Ivan Nosek ze Spolku přátel Českého středohoří v Bílce pod Milešovkou.

28. 9. - 2. 2. 2020 / Jízdárna

UMĚNÍ V NOUZI!? Sekce pro výtvarné umění muzejní společnosti Teplice-Šanov 1932-38

Výstava byla věnována pedagožce, výtvarné kritičce, kurátorce a jednatelce Sekce Emmě Meisel (1885, Opava - 1941, Osvětim) a seznámila veřejnost s málo známou muzejní činností, která z Teplic učinila jedno z center výtvarného umění prvorepublikového Československa. Výstava vznikla ve spolupráci s Oblastní galerií Liberec a Sudetoněmeckým institutem v Mnichově. *(Více na str.)*

28. 11. – 15. 12. / Galerie Zahradní dům Teplice

MOROVÝ SLOUP OČIMA DĚTÍ

Výstava prezentovala výtvarná díla účastníků soutěže, kterou na jaře roku 2019 vyhlásilo teplické muzeum se statutárním městem Teplice k 300. výročí vztyčení morového sloupu na Zámeckém náměstí v Teplicích. Soutěže se zúčastnilo 7 škol a 1 dětský domov, kteří do muzea odevzdali téměř 80 prací.

11. 11. - 5. 1. 2020 / I. a II. výstavní místnost

JULIUS PAYER A POVĚSTI Z DALEKÉHO SEVERU

Výstava obrazu Julia Payera z teplických muzejních sbírek a ilustrací inuitských, grónských a sámských mýtů a pověstí Árona z Hůrky, Luboše Drtiny a Martina Velíška. Výstava byla součástí Arktického festivalu, který od 7. listopadu 2019 do 31. ledna 2020 představil v Teplicích, Praze, Českých Budějovicích a v Plzni současné společné kulturní a vědecké aktivity v Česku a v Arktidě.

14. 11. - 1. 12./ foyer teplického zámku

CHCEME ČISTÝ VZDUCH! Přes ekologii ke svobodě

Panelová výstava připoměla ekologické demonstrace ve dnech 11. - 13. 11. 1989 v Teplicích a to v kontextu předcházejících i následujících událostí a tehdejší ekologické situace, až do období prvních svobodných voleb v roce 1990. Součástí vernisáže výstavybyla přednáška dr. Rokoského k událostem roku 1989. *(Viz foto vlevo dole.)*

14. 11. - 26. 1. 2020/ III. výstavní místnost

SKLENĚNÉ VÁNOCE V MUZEU

Prodejní výstava vitráží, šperků a originálních dekorací manželů Kantových s vánoční i nevánoční tématikou, a obrazů Kristiny Folprechtové.

Zakladatelé Společnosti přátel Julia Payera Julius Payer, ze Šanova frajer Martin Ryba a MgA. Jitka Bažantová při vernisáži výstavy Julius Payer a pověsti dalekého severu.

GRANITON - umělecká a užitková keramika 1907-1928

V termínu 22. února - 5. května 2019 se v malých výstavních místnostech uskutečnila výstava umělecké a užitkové keramiky značky Graniton ze soukromé sbírky předního českého sběratele umění Jiřího Hořavy. Výstava představila reprezentativní průřez firemní produkcí keramiky firmy Rydl a Thon Graniton. Na výstavě byly prezentovány nejen často publikované předměty z okruhu uměleckého sdružení Artěl, ale i běžné obchodní zboží určené pro střední vrstvy, které umožňovaly firmě Graniton ekonomické přežití. Sbírka keramiky této značky dosud nebyla v takovém rozsahu nikde prezentována. Jiří Hořava se keramikou Graniton zabývá dlouhodobě. Předměty sbírá a dohledává k nim veškeré informace v archivech. Tímto badatelsko - sběratelským způsobem se mu podařilo nashromáždit téměř 500 ks keramiky značky Graniton a vydat obsáhlou monografii o 400 stranách s mnoha barevnými fotografiemi.

Výstava zaujala odbornou i laickou veřejnost a byla početně navštěvovaná. Muzejní pedagožka k výstavě připravila sobotní výtvarnou dílnu pro děti a rodiče, ve které se účastníci nechali inspirovat zejména barvami a variantami vzorů výrobků firmy Graniton. Poslední neděli před ukončením výstavy proběhla komentovaná prohlídka výstavy s Jiřím Hořavou. *MgA. Jitka Bažantová, kurátorka výstavy*

80 let od vypálení nové teplické synagogy (1882-1939)

Synagoga byla vystavěna na konci 19. století, kdy byla teplická židovská obec s počtem přes 1800 osob po Praze druhou největší židovskou obcí v Čechách. Stará synagoga uvnitř židovského ghetta tehdy přestala dostačovat, proto se židovská obec rozhodla vystavět nový, větší a honosnější svatostánek. K tomuto účelu zakoupila pozemek na vrchu zvaném Judenberg (Židovský vrch), kde roku 1882 podle plánu vídeňského architekta Wilhelma Stiassneho postavili tepličtí stavitelé David Ferber a Hermann Rudolf nový židovský chrám. Náklady na stavbu se vyšplhaly na 100 000 zlatých. Budova svou výstavností a velikostí patřila mezi skvosty židovské sakrální architektury. Celková kapacita se skoro 1500 místy k sezení neměla v tehdejších Čechách téměř obdoby. Synagoga byla vystavena v neorenesančním slohu s maurskými prvky a jako impozantní kupolovitá stavba byla jedinečnou ozdobou a dominantou města. V říjnu 1938 byly Teplice, stejně jako další města v pohraničních oblastech, postoupeny Německu. Velké většině teplických Židů se podařilo město již dříve opustit a tak synagoga zůstala opuštěná. Pokus o světské využití stavby byl přerušen v noci ze 14. na 15. března 1939, kdy byla při místních nepokojích synagoga zapálena a do rána zcela vyhořela. Vzhledem k povaze škod bylo rozhodnuto o demolici, která skončila koncem roku 1939. Dnes tuto majestátní budovu připomíná jen památník, odhalený v roce 1995 v místech, kde stávala.

Dne 13. března 2019 byla po přednášce, která připomínala neslavné výročí 80 let od zániku jedinečné teplické synagogy, otevřena v expozici lázeňství malá výstava. Tzv. exponát v expozici prezentuje kromě známého modelu synagogy plakátovací válec, na kterém jsou prezentovány výsledky dlouhodobého zkoumání historie teplické synagogy včetně dokladů k záměru stavby, jehož hybným momentem se stalo založení Spolku pro výstavbu chrámu (Tempelbau Verein) v roce 1879. Dále seznamuje s „všedními“ desetiletími bežného fungování synagogy pro teplickou židovskou obec od jejího slavnostního otevření v roce 1882, přes vznik první Československé republiky ve městě, kde většinu obyvatel tvořili Němci, okolnosti roku 1938, až k vypálení synagogy v roce 1939 a zhodnocuje situaci před a v průběhu jejího zbourání. Zmíněné texty jsou doplněny řadou zdařilých kopií dochovaných obrazových dokumentů, nákresů, plánů a fotografií. K výstavě byla Židovskou obcí Teplice vydána skládačka, která je zdarma k dispozici v recepci muzea. Výstavu o teplické synagoze si v expozici lázeňství bude možné prohlédnout ještě i v roce 2020. *Mgr. Radek Spála*

Oblačný sloup Nejsvětější Trojice v Teplicích (1819-2019)

Roku 1693 vyrostl na slavné vídeňské ulici Am Graben monument, který ovlivnil celé další století. Chladnou Vídeň rozehřála statue italského střihu a k vídeňskému nebi vysílala prosby expresivní Nejsvětější Trojice nesená pylonem zahaleným do oblak s anděly. Císař Leopold I. zde nechal zbudovat sugestivní prosbu k ochraně před „ černou smrtí“, která kosila evropské obyvatelstvo několik let předtím. Nejslavnější rakouský barokní architekt Johann Bernhard Fischer z Erlachu (1656-1721) a divadelní architekt italského původu Ludovico Ottavio Burnacini (1636-1707) vytvořili dílo, které změnilo mariánské a trojiční sloupy Střední Evropy.

Můžeme se dohadovat jak a zda-li měla tato spektakulární statue vliv na tehdy osmnáctiletého Františka Karla Clary-Aldringena (1675-1750), třetího hraběte rodu a od roku 1705 čtyřicet pět let majitele teplického panství, oddaného služebníka víry a moci i dobrého pána svému majetku. O dvě desetiletí později se z vděčnosti za to, že roku 1713 morová epidemie Teplicím vyhnula, rozhodl hrabě Clary-Aldringen vykonat podobný čin a postavit v blízkosti svého sídla členitý, sochami bohatě zdobený „morový“ sloup, který kromě vděku přinášel také zprávu o ekonomické síle zadavatele.

František Karel Clary-Aldringen měsíc před narozením pozdější císařovny Marie Terezie, 12. 4. 1717, podepsal v Teplicích smlouvu s Matyášem Bernardem Braunem (1684-1738), již tehdy slavným a prestižním sochařem.

Často je však jako datum podepsání smlouvy uváděn rok 1718. Tato mýlka vznikla opakováním chybného záznamu z teplické městské kroniky z 19. století, ve které je také uvedeno, že sloup byl v horní části označen Braunovou signaturou MI Braun fec: praga ad 1719 , která se však nikdy nenašla. Na tomto místě je nutno zmínit další signaturu - jméno Balthasar, kterým měla být označena reliéfní výzdoba sloupu a jež bývá dáváno do souvislosti se slavným sochařským mistrem z nedalekých Drážďan, Balthasarem Permoserem (1651-1732). Vzhledem k tomu, že jeho dílo, reliéf Objevení teplických pramenů, bylo osazeno na zdech Městských lázní několik let před vztyčením sloupu a že za realizací lze tušit působení Františka Karla Clary-Aldringena u saského dvora, je pravděpodobné, že se jeho práce objevily i na Morovém sloupu.

Návrh i realizace teplického sloupu odrážely vliv vídeňské Nejsvětější Trojice, podle které vznikaly v 18. století tzv. oblakové „obláčkové“ typy mariánských a trojičních sloupů po celých Čechách, Moravě i Slezku.

Teplický, 22 metrů vysoký, Morový sloup oplývá bohatou ikonografickou výzdobou. Od drobných reliéfů na obrubě kašny a velkých reliéfů na obou trojbokých soklech, zobrazujících příběhy Starého i Nového zákona, přes postavy světců a množství hravých andílků, k oblačnému pylonu představujícímu propojení nebe a země. Odkazujícímu také ke starozákonnímu příběhu, ve kterém na sebe Bůh bere podobu oblakového sloupu a ukazuje tak na poušti cestu Izraelitům prchajícím z Egypta. Pylon je završen vrcholovou plastikou Boha Otce a Syna a svatozáří, která na svých paprscích snáší požehnání Ducha svatého symbolizovaného bílou holubicí.

Při „čtení“ Morového sloupu si dvacáté století nedokázalo poradit s postavou sv. Pavla. Zdánlivě nezapadá do celkové obsahové koncepce postavené na adoraci morových světců a předložení příběhů i světců spojených s vodou jakožto hlavního teplického

atributu. Plastika ale může souviset s výzdobou oblačného obelisku a symbolizovat nacházení cesty k víře. Právě sv. Pavel je z tohoto pohledu jednou z důležitých biblických postav. Z pronásledovatele křesťanů se po mystickém obrácení na jejich víru stal „apoštol národů“. V církevních textech je mu připisována zásadní role v šíření křesťanství a jeho cestě k hlavnímu evropskému náboženství. Se sv. Pavlem, hlasatelem evangelia (text o životě, smrti a zmrtvýchvstání Krista), které vykládal ve svých Listech Římanům, Korintským, Thesalonickým aj. může také souviset vyobrazení autorů čtyř nejznámějších evangelií - Jana, Marka, Lukáše a Matouše na obrubě kašny.

Teplický sloup Nejsvětvější Trojice danému prostoru výrazně dominoval, napomáhaly tomu také průhledy z Dlouhé ulice a od Zahradního domu, který nechal František Karel Clary-Aldringen postavit o 13 let později v roce 1732. Svoji dominanci ztrácel Morový sloup postupnou proměnou Zámeckého náměstí a přilehlé Dlouhé ulice. Klasicistní zástavba setřela výškový rozdíl mezi budovami a sloupem a ztrátu dokonala vysoká, dekorativní secesní stavba na nároží, která v roce 1911 nahradila nízký, hmotově jednoduchý, starobylý dům zvaný Morava.

Uplynulých tři sta let se na sloupu podepsalo mechanickým poškozením i degradací použitého kamene. Hrozbou otlučení a olámání trpěla nejvíce kašna, do které natékala voda ještě na počátku 20. století. Výrazně se na ní podepsalo tažení ruských vojsk z bitevního pole u Chlumce na podzim roku 1813, po kterém musel být Morový sloup poprvé opravován. Na vyšších patrech sloupu se posléze začalo projevovat také čím dál tím víc agresivnější ovzduší zdejšího industriálního kraje.

K velkému a doposud nejrozsáhlejšímu restaurování došlo mezi lety 1895-98. Tehdy byly vyměněny vrcholová plastika Boha Otce a Syna, plastika okřídleného anděla a sv. Pavla. Kopie nahradily originály, které našly úložiště v tehdejším Městském muzeu. Další rozsáhlé restaurování bylo uskutečněno v roce 1953, 1968-69, 1986 a 2000. Do roku 1988 se po stupňovité podestě mohlo přijít až k samotné kašně a prohlédnout si spodní řadu světců i dostupné reliéfy poměrně zblízka. V průběhu uvedeného roku byla kolem sloupu postavena kovaná mříž podle návrhu teplického výtvarníka Antonína Lábra.

Sloup je jednou z nejvzácnějších teplických památek, dotváří prostor Zámeckého náměstí a dodnes budí respekt před zadavatelem, sochařem i poselstvím, které nám navždy předává.

PhDr. Bohuslava Chleborádová

Portrét Františka Karla Clary-Aldringena, olej na plátně, kol. 1730

Roman Franta MY BROUCI

Roman Franta (1962) je znám především díky svým obrazům struktur a brouků, které vytváří od 90. let 20. století. Jak upozorňují např. Jiří Valoch nebo Tomáš Pospiszyl, i přes krásu či líbivost těchto maleb (ale i díky ní), aktualizují a problematizují tyto obrazy především médium malby samotné, malířské prostředky, iluzívnost zobrazení, fiktivnost. Prostřednictvím multiplikovaného motivu brouka autor glosuje svět umění i aktuálního dění. Jiří Valoch roku 1999 píše: *„To je již hmyz, smysl jehož existence je pouze v tom, že figuruje na autorových malbách, vůbec nás nemusí zajímat, zda má nějakou skutečnou předlohu ve světě mimo obraz. Jsou to barevné variety, zrozené právě pro svět Frantových obrazů. Smyslem jejich bytí je identifikovat iluzívnost zobrazení, samozřejmě s širokou škálou dalších konotací.“¨** V těchto bezesporu výstižných interpretacích ovšem jaksi zaniká autorova fascinace motivem samotným, tedy broukem, hmyzem, světem hmyzu, jeho hemžením, kterou mimo jiné dokládají i jeho prostorové objekty nebo obrazy - texty „Text 1 O nás“, 2005; „Text 2“, 2005, přestože i ty jsou citacemi.

Výstava Frantovy současné i starší tvorby v Regionálním muzeu v Teplicích od 17. května do 6. října konfrontovala obrazy brouků s entomologickými sbírkami, které nabídly srovnání dvou rozlišných a přesto v jistých ohledech podobných projevů: odborně vedené přírodovědné sbírky - systematicky řazené krabice obsahující dle řádů a druhů přesně uspořádané exempláře, jejichž nechtěná estetika může mít mimo rámec vědy charakter až konceptuální, a výrazně barevná díla umělecká, která i přes svou figurativnost mají také konceptuální rozměr.

Výstava Roman Franta MY BROUCI byla průkopnickým projektem teplického muzea, který propojil potenciál vystavování současného umění s možností prezentovat muzejní sbírkové fondy, které jsou velmi bohaté a různorodé, ale namnoze hlavně uzavřené v depozitářích a skryté veřejnosti. Výstavu lze vnímat v kontextu celé instituce muzea jako takového, také v souvislosti se souslovím „mít brouka v hlavě“, tedy ve významu nové myšlenky, nového přístupu, který se pokusil ustrnulý přístup instituce inovovat.

Realizaci výstavy finančně podpořilo Ministerstvo kultury České republiky, pro výstavu na teplickém zámku díky dotaci statutárního města Teplice vznikly i trojrozměrné artefakty do veřejného prostoru - velká molitanová skulptura brouka a 10 lehátek s potiskem Frantových brouků, určené pro odpočinek a k radosti zejména dětských návštěvníků. *Mgr. Vendula Fremlová, Ph.D.*

Dalibor Worm POMSTA MATERIÁLU

Dalibor Worm (*1965) jako sochař, který se zabývá porcelánem a vytváří z něho nejen design, ale ve velké míře také svébytné sochy, jistě dobře ví, proč zvolil v názvu své výstavy slovo pomsta. Porcelán je nevyzpytatelný, a tak se Dalibor Worm kromě všeobecných sochařských nesnází, potýká také s jeho ovládnutím, což se mu během tří desítek let soustředění neobyčejně daří, a to i po stránce technické. S nadsázkou lze pomstu uplatnit i z jeho strany vůči porcelánu samému. Dalibor Worm od narození žije a pracuje v Teplicích, kam se navrátil ihned po studiu na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze. Udržoval a udržuje kontakt s místním průmyslem, realizuje svá díla v porcelánce v Dubí. Letošní výstava v teplickém muzeu tak měla i značný regionální význam jako prezentace osobitého zpracování materiálu známého především ve formě tradičního pojetí. Proto byla výstava uspořádána v reprezentativním výstavním sále v prostoné Jízdárně teplického zámku, který umožnil patřičné vyznění autorovy velkolepé tvorby. Ta se může označit za velmi přemýšlivou a uvážlivou, což je patrné v minimalistické formě a výrazu, který vychází z čistoty porcelánu jako materiálu.

V posledních letech přichází Dalibor Worm také s náměty vzniklými pod aktivitami souvisejícími s čínskou filosofií a jejím bojovým uměním, znásobenými pobytem v Číně. Nutné je dodat, že by to vše nebylo možné bez předchozího sochařského vývoje, který byl na výstavě též prezentován.

Dalibor Worm vystavoval a vystavuje málo a svou první velkou, zčásti retrospektivní a odbornou veřejností dlouho očekávanou výstavu, sestavil velmi pečlivě. Výstava měla v kontextu současného výtvarného umění nadregionální charakter, jehož prezentace má v teplickém muzeu mnohaletou tradici. Výstava neprezentovala pouze porcelánové plastiky, ale Dalibor Worm zde představil také tušové kresby štětcem, závěsné uhlové kresby a připoměl v menší míře také svůj po formální stránce ojedinělý design. Vystavené artefakty byly dále doplněny malou projekcí průřezu umělcovy tvorby, která se do výstavy nevešla.

PhDr. Milena Klasová

1919 - požár městského divadla v Teplicích

Teplice prožívaly v 19. století svůj největší rozkvět a staly se světově proslulými lázněmi. Město bylo jedním z nejatraktivnějších v zemi se širokou nabídkou společenského a kulturního vyžití. Mezi širokým spektrem zábavy zaujímalo divadlo přední místo. V letech 1787 až 1789 vystavěl majitel teplického panství Jan Nepomuk Clary Aldringen zámecké divadlo, které mělo přilákat zejména lázeňské hosty z vyšších společenských kruhů. V roce 1856 bylo otevřeno letní divadlo v trnovanském parku. Prostory zámeckého divadla se však zanedlouho ukázaly nedostačujícími a tak se v městském zastupitelstvu zrodila myšlenka postavit městské kamenné divadlo, které by poskytovalo hodnotnou uměleckou produkci nejen teplickým obyvatelům, ale též devíti tisícům lázeňských hostů, kteří tehdy každoročně navštěvovali Teplice a Šanov. Podnět k jeho postavení vzešel od advokáta a městského radního Dr. Franze Stradala, který návrh na zřízení městského divadla podal již v roce 1861. Stradal měl představu založení akciové společnosti, jejíž akcie by byly s garancí městské obce úročeny pěti procenty a výnos z akcií by tvořil stavební fond. Městská obec měla bezúplatně poskytnout stavební pozemek v Lázeňském sadu a divadlo pak převzít do svého vlastnictví. Návrh byl dán k posouzení šestičlenné komisi, jejíž dobrozdání neznáme. Teprve o deset let později městské zastupitelstvo stavbu nového divadla vážněji projednávalo a rozhodlo kladně. Tříčlenná divadelní komise, sestávající z Dr. Stradala, ing. Siegmunda a ing. Peschka, podnikla cestu po šestnácti divadelních budovách v Německu a Rakousku s cílem získat podnětné informace, na jejichž základě byla vytvořena zpráva s požadavky, jak by mělo nové divadlo vypadat.

Se stavbou na okraji Lázeňského parku se začalo 2. září 1872, a to podle návrhu architekta Bernharda Schreibera z Drážďan. K návrhu se vyjadřovali pražští architekti Josef Zítek a Josef Turba, kteří Schreiberův projekt doporučili k realizaci. Slavnostní otevření reprezentativní neorenesanční divadelní budovy se konalo 21. května 1874 představením hry Heinricha Laubeho Die Karlsschüler. Hlediště nového divadla mělo 536 sedadel (oproti původní požadovaným 800), další místa k stání v zadním oddílu přízemí a v galeriích a orchestřišti pro 40 hudebníků. Stálý soubor hrál činohru, operu i operetu, účinkoval zde symfonický orchestr a komorní hudba. Místní orchestr působil zároveň jako lázeňská kapela. Často byli k pohostinským vystoupením zváni umělci z Čech, Rakouska a Německa.

Divadlo disponovalo kavárnou s velkou terasou, přiléhající k divadlu z východní strany a otevírající se do lázeňské zahrady. Kavárna se nacházela v zimní zahradě divadelní budovy, na terase se pořádaly oblíbené koncerty šramlové hudby, večer koncerty salonního orchestru. V případě nepříznivého počasí kryla terasu sklápěcí plátěná střecha.

Divadlo bylo hojně navštěvováno nejen teplickými obyvateli a lázeňskými hosty, ale za kulturním vyžitím sem dojíždìli lidé z celého regionu, od Ústí po Chomutov. Bylo spravováno v městské režii a znamenalo pro městský rozpočet značnou finanční zátěž. Náklady na stavbu byly několikanásobně překročeny, a to z plánovaných 150.000 zlatých na 400.000 zlatých. První letní sezóna, kterou vedl ředitel Hermann Podolski, byla výdělečná. Naděje na úspěšný provoz se ale brzy ukázaly jako klamné. Městská obec se rozcházela s názory ředitele Podolskiho, a tak byl již v zimní sezóně 1874-1875 nahrazen uměleckým vedoucím Karlem von Bukowicz, pozdějším

proslulým hercem, který se dříve podílel na divadelní produkci v Claryovském zámeckém divadle. Ovšem po skončení zimní sezóny neobdrželo městské kolegium od divadelního výboru potěšující zprávu - schodek činil 12.000 zlatých. V červenci 1875 se v městském zastupitelstvu rozpoutala debata, během které divadelní výbor doporučoval divadlo na zimní sezónu 1875-1876 uzavřít. Návrh ale nenašel většinu. V květnu 1876 převzal divadlo do nájmu ředitel Carl Joseph Bertalan, který současně vedl divadlo v Olomouci. Ani jeho vedení nebylo úspěšné a tak již na jaře 1877 vypověděl nájemní smlouvu s ukončením v září tohoto roku. Městské zastupitelstvo z důvodu zmenšení provozních ztrát divadlo na zimní sezónu 1877-1878 uzavřelo. Na jaře 1878 byl uměleckým vedoucím jmenován divadelní odborník, režisér A. C. Lechner, nicméně provoz divadla vykazoval stále více vzrůstající deficit. V roce 1889 rozhodlo městské kolegium o opětovném pronájmu divadla a během následujících třiceti let se v pronájmu vystřídalo mnoho osob. V poslední dekádě existence divadla působil jako jeho nájemce od roku 1913 ředitel Karl Richter. V dubnu 1917 došlo z úsporných důvodů ke sloučení teplického a ústeckého divadla a tím i jejich zaměstnanců. S tímto řešením Karl Richter nesouhlasil, odstoupil a v roce 1917 ho vystřídal dr. Viktor Eckert.

Velká pozornost byla věnována požární bezpečnosti divadla. V divadle probíhaly denní preventivní protipožární kontroly, na nichž se podíleli tepličtí hasiči. Instrukce pro strážní službu v divadle vydal magistrát v roce 1881, o rok později byl ustanoven pro divadlo hasební řád. V roce 1883 získali hasiči za vykonávání této služby diplom uznání na Hygienické výstavě v Berlíně.

V noci z 31. srpna na 1. září 1919 však zasáhl divadlo tragický osud v podobě ničivého požáru. Několik minut po půlnoci podnikli dva hlídači pravidelnou kontrolní obchůzku po divadelní budově. Jeden z nich náhle spatřil z provaziště malý plamínek mezi kulisami. Než se hlídači stačili důkladně přesvědčit o situaci, oheň se s neuvěřitelnou rychlostí rozšířil mezi kulisy a do provaziště. Hlídači okamžitě vyhlásili poplach. Plameny však již pohltily jeviště, které bylo během necelé hodiny úplně zničeno. Následně oheň zasáhl hlediště a z minuty na minutu byla situace stále hrozivější. Z budovy divadla se ozýval děsivý hukot, bořil se jeden strop za druhým. Lidé, vyburcovaní ze spánku zvoněním kostelních zvonů, proudili v zástupech k místu požáru, aby se přesvědčili o smutné skutečnosti, že městské divadlo je nadobro ztraceno.

Tepličtí hasiči v čele s velitelem Laubem se ihned dostavili na místo pohromy a s bravurní dovedností nasazovali svůj život. V nesnesitelném žáru mezi plameny s veškerou lidskou energií vykonávali svoji dobrovolnou činnost. Vzhledem k běsnění živlu byla bohužel veškerá námaha a hrdinství hasičů marná. Oheň nebylo možné rychle zažehnat ani přes obrovskou masu vody, kterou na hořící budovu stříkaly obě městské parní stříkačky a stříkačka Czermackova továrního hasičského sboru. Při hašení požáru zasahovaly také sbory z Trnovan, Řetenic, Novosedlic, Újezdečka, Pozorky, Hudcova, Proboštova, Sobědruh, Bystřice, Prosetic a hasičský sbor sklářské firmy Mühlig-Union.

Příznivá poloha divadla umožnila hasičům uchránit od ohně poblíž se nacházející sklad nářadí a naproti stojící domy. Přibližně po jeden a půl hodině zásahu se zdálo, že intenzita plamenů pomalu, ale jistě klesá. Začaly se zřetelně rýsovat ruiny budovy. Celý vnitřní

prostor divadla byl zničen. Z vybavení se podařilo zachránit pouze několik předmětů. Byla to například divadelní pokladna, několik kusů garderoby, divadelní knihovna a obchodní knihy divadelní kanceláře. Ředitel divadla Dr. Viktor Eckert ale ztratil veškerý svůj fundus, část členů orchestru přišla o své instrumenty.

Kolem šesté hodiny ráno byl obrovský požár uhašen. Zvláštní uznání si zasloužilo též policejní strážní mužstvo. Naštěstí nedošlo ke ztrátám na životech. Až do brzkých ranních hodin sledovala tisícovka lidí zkázu svého divadelního stánku. Tepličtí projevovali nad ztrátou divadla hlubokou lítost. Jedním z výrazných faktorů byla také nacionální otázka, neboť teplické obyvatelstvo vidělo ve svém divadle projev lokálního patriotismu. Divadlo přinášelo Teplicím pověst německého kulturního města, o kterou místní nechtěli přijít a byli rozhodnuti usilovat o její udržení i nadále.

Na místě spáleniště bylo možno vidět různé tragikomické obrazy - na hromadě rekvizit seděl člen divadla a v slzách vyprávěl, že zachránil alespoň některé své věci, zvláště pak boty, které byly v té době velmi drahé. Vedle ležela pudřenka a líčidla, o kus dál napůl ohořelý důstojnický kabát. Na hromadě zničených předmětů ležel velký černý klobouk - cylindr. Kolem postávala skupina divadelních zaměstnanců a dalších osob, spjatých s divadlem. Horlivě diskutovali o možné příčině požáru. Jedni říkali, že se oheň vznítil v provazišti, druzí mluvili o elektrickém zkratu.

Divadelní výbor městské obce se intenzívně zabýval šetřením ve věci příčiny požáru. Při vyšetřování se však příčina nezjistila. Po čase vyšlo najevo, že oheň snad zapříčinil neúmyslně jeden z hlídačů, kterému při noční obchůzce divadla vypadl hořák z olejové svítilny.

Nájemní smlouva s Dr. Eckertem zničením divadelní budovy zanikla, bylo ale nutné postarat se o personál ve smluvním poměru. Městské zastupitelstvo proto hledalo provizorní prostory, kde by mohla pokračovat divadelní produkce. V úvahu přicházelo zámecké divadlo, sál hotelu Neptun, Lipový dvůr, veranda Císařských lázní, trnovanský hotel Imperátor a kino Monopol. Představení se poté konala především v hotelu Neptun, případně na verandě Císařských lázní.

Tepličtí záhy začali jednat o obnovení divadelního stánku. Městská rada rozhodla postavit na místě vyhořelého divadla zcela nový objekt. V březnu 1921 začala demolice ruin starého divadla a již 20. dubna 1924 byla na témže místě slavnostně otevřena nová klasicizující budova divadla, navržená drážďanským architektem Rudolfem Bitzanem.

Mgr. Pavlína Boušková

Atlanti, pùvodně umístění na galerii nad sloupovou lodžií na hlavním průčelí divadla. Nesou stopy po požáru z 1. září 1919

Umění v nouzi!? Kunst in Not!?

Sekce pro výtvarné umění muzejní společnosti Teplice-Šanov1932-38 / Sektion für bildenden Kunst Museumsgesellschaft Teplitz-Schönau 1932-38

Výstava navázala na projekt „Teplice za 1. republiky 1918-38“, která v Národní soutěži muzeí Gloria musaealis získala 10. místo v kategorii Muzejní výstava roku 2018. Letošní výstava představila činnost sdružení, které město Teplice v době 1. republiky vymanilo z průměrnosti, vytvořilo konkurenci sousednímu Ústí nad Labem a zařadilo jej vedle Liberce, Prahy, Brna nebo Ostravy k centrům tehdejšího výtvarného dění. Název si kurátorka PhDr. Bohuslava Chleborádová částečně vypůjčila z programového prohlášení umělecké Sekce teplického muzea ustanovené v listopadu 1932. Muzejní společnost tehdy reagovala na všeobecně těžké časy a zaštítila její vznik i chod. Hlavními cíli sekce bylo zlepšení materiálních poměrů místních umělců a prezentace současného německočeského výtvarného umění. V rozmezí let 1933-38 uspořádala Sekce 19 výstav. Teplické veřejnosti se představili zástupci všech německy hovořících oblastí Čech, Moravy a Slezska i umělci svou tvorbou překračující hranice tehdejšího Československa např. malíř Maxim Kopf, sochařka Mary Duras, Emil Filla nebo Vincenc Makovský. Návštěvníci se seznamovali s tendencemi moderního umění nejen v sochařství a malířství, ale také v uměleckém řemesle a částečně i v architektuře. Souběžně vznikaly muzejní sbírky moderního německočeského umění, z nichž část byla vystavena v galerii otevřené v červnu roku 1934 ve druhém patře teplické spořitelny. Sekce do sbírek získala 350 děl v hodnotě 44 000 korun. Během pěti let v Teplicích vystavovalo 7 prestižních uměleckých sdružení, na 230 umělců a bylo vystaveno na 3 000 obrazů, kreseb, plastik, grafických listů a předmětů uměleckého řemesla. Výstavy navštívilo kolem 15 tis. návštěvníků. Sekce sdružila na 300 členů, mezi nimiž byli významní tepličtí průmyslníci, bankéři, právníci, lékaři nebo obchodníci, ve valné většině čeští Němci. Velkou část z nich tvořili také Židé. Mezi ně patřila též výtvarná kritička a pedagožka Emma Meisel, ústřední postava teplické Sekce, která se hlavní měrou podílela na sestavování výstavního programu, vyřizovala administrativu a vedla dodnes výjimečně dochovaný sekční archiv, díky němuž může být její činnost po mnoha desetiletích představena. Emmě Meisel je tato výstava věnována.

Fritz Krämer (1900 Vídeň - ?), Dívčí portrét, nedatováno, kresba rudkou, papír

Pro školy byl připraven edukační program, zaměřený na jedny z hlavních témat výstavy, a to německočeské umění, výraz a forma tehdejší umělecké produkce, role kurátora umění jako tvůrce významů a kontextů, muzejní / umělecká sbírka a výstava jako dílo samo o sobě. V rámci výstavy byl prezentován též interaktivní exponát, na němž si návštěvníci mohli vyzkoušet roli kurátora výstavy, byly také uspořádány dvě hojně navštívené komentované prohlídky.

Výstava vznikla ve spolupráci s Oblastní galerií Liberec (zejména s Annou Habánovou) a Sudetoněmeckým institutem v Mnichově.

EXPONÁT MĚSÍCE

Mezi výstavami pořádanými Regionálním muzeem v Teplicích je nutno zmínit i výstavu nazývanou Exponát měsíce, která probíhá již od února 1998. Každý měsíc je ve vstupních prostorách muzea zdarma představena kolekce nebo samostatný zajímavý předmět z muzejních sbírek s krátkým textem, který seznamuje návštěvníky s jeho charakteristikou, historií a pozicí ve sbírkách.

Jednotlivé exponáty měsíce si prohlédnou všichni příchozí, takže pokud chceme uvádět hypotetický počet návštěvníků, tak je v roce 2019 shlédl v souhrnu větší počet osob, než je celková roční návštěvnost RMT. Pro statistiku tvoří počet návštěvníků exponátu měsíce 2019 10% z celkové roční návštěvnosti RMT, tj. **3480** lidí.

LEDEN *M. Žemlička:* **Vyhynulý holub stěhovavý**
ÚNOR *Mgr. J. Hudec*: **Pohřbívání v nejstarších obdobích pravěku**
BŘEZEN *PhDr. J. Perutz Michlová*: **Korunovační kodex**
DUBEN *MgA. J. Bažantová:* **Velikonoční dekorace - skleněná vejce**
KVĚTEN *N. Holánová:* **Lázeňský život v parcích a zahradách Teplic**
ČERVEN *Mgr. K. Viktorová:* **Pravěký šperk (náhrdelníky a nákrčníky)**
ČERVENEC *Mgr. P. Boušková:* **Plovárna v Zámecké zahradě v Teplicích (1932-1996)**
SRPEN *PhDr. J. Šteffl:* **Depot kamenných sekeromlatů neboli hromových klínů**
ZÁŘÍ *PhDr. L. Kursová:* **Význam dokumentace aneb dokumentace není všechno, ale bez dokumentace není nic!**
ŘÍJEN *M. Radoň:* **Nové nálezy třetihorní flóry v teplickém muzeu**
LISTOPAD *MgA. J. Bažantová:* **P.A.L.T. (PORCELÁN ADOLF LAUFER TRNOVANY) 1919-1936**
PROSINEC *PhDr. B. Chleborádová:* **Betlém Aleny M. Kartákové**
Archiv exponátů měsíce roku 2019 najdete na adrese http://www.muzeum-teplice.cz/exponaty-mesice-2019/.

Exponát měsíce ledna

VYHYNULÝ HOLUB STĚHOVAVÝ

Holub stěhovavý (Ectopistes migratorius) žil v listnatých lesích Severní Ameriky a býval pravděpodobně nejhojnějším ptákem na Zemi. Je neuvěřitelné, že během sta let byla člověkem miliardová hejna naprosto vyhubena. Poslední jedinec uhynul v zoologické zahradě v Cincinnati v roce 1914. Teplické muzeum je celosvětově jedním z mála, které může tento vzácný exponát již vymřelého druhu představit veřejnosti, neboť v přírodovědné sbírce uchovává jeho dermoplastický preparát.

Miroslav Žemlička

Exponát měsíce února

POHŘBÍVÁNÍ V NEJSTARŠÍCH OBDOBÍCH PRAVĚKU

Od nepaměti lidé vnímali posmrtný život jako něco, co neumějí definovat nebo přesně popsat. Snažili se to vyjádřit i v momentě, kdy věděli, že jim nejbližší nebo jinak spřízněný člověk, již s nimi nesdílí pozemský život. Proto se o své zemřelé starali i na cestě do posmrtného života. Byli si jisti, že duše člověka žije i po smrti, nebo je věčná. Věřili, že potřeby pozemské přetrvávají i na onom světě. Proto k pozůstatkům mrtvých vkládali předměty jejich denní potřeby: keramické nádoby, zbraně, ozdoby, šperky apod. Každý hrob tak připomínal originalitu daného člověka. Podle do hrobu vložených předmětů víme, jaké nástroje zemřelý používal a jakými předměty se obklopoval. Zajímavé jsou zejména různé ozdoby a šperky, které nacházíme v ženských hrobech. Ve sbírkách teplického muzea se z nejstaršího období pravěku nacházejí hroby kultury se šňůrovou keramikou, zdobenou otisky šňůry. U nás se tato kultura objevila v období 2900/2800 až 2500 př. Kr. Lidé této kultury se na našem území živili především pastevectvím. Nejčastěji se nacházejí kostrové hroby s lidskými ostatky ve skrčené poloze, tzv. skrčenci, orientovaní hlavou směrem k západu. Ženské a mužské hroby se odlišují především výbavou. Hroby bojovníků obsahovaly válečné sekeromlaty, ženské hroby především ozdoby.

Další způsob pravěkého pohřbívání připomínají nálezy tzv. žárových hrobů, které spojujeme s kulturami, jež vyjadřovaly pomíjivost lidského těla pálením jeho pozůstatků i s předměty denní potřeby. Popel se zbytky mrtvých se ukládal do hliněných nádob tzv. popelnic. Z období mladší a pozdní doby bronzové se tak nacházejí velká pohřebiště tzv. popelnicová pole. Podle nich byly tyto kultury pojmenovány jako kultury popelnicových polí, které však v rámci Evropy tvořily regionální skupiny. V severozápadních Čechách byly zachyceny lužická a knovízská kultura/skupina z období 950 až 730/700 př. Kr. V žárových hrobech se na našem území nacházejí též zbytky bronzových šperků nebo hliněné přesleny a kamenné nástroje. Vybrané vzácné nálezy z kostrových a žárových hrobů z muzejních sbírek (například náhrdelník ze zubů psa, lišky, vydry a jezevce), které byly objeveny při archeologických výzkumech v severozápadních Čechách, bylo možné si zdarma prohlédnout ve foyer teplického zámku jako jeden z exponátů měsíce roku 2019.

Mgr. Jaroslav Hudec

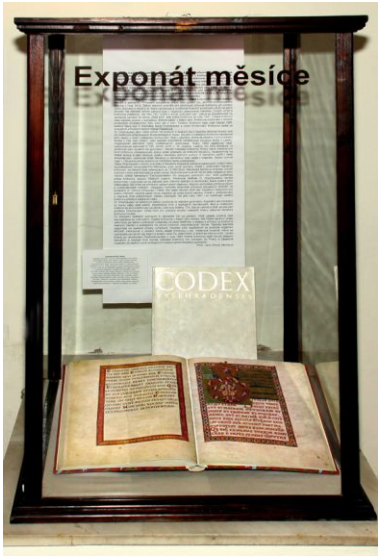

Exponát měsíce března

KORUNOVAČNÍ KODEX

Faksimile vzácného rukopisu Vyšehradského nazývaného Korunovační kodex bylo vydáno v edici Cimelia Bohemia roku 1968 k uctění padesátého výročí vzniku samostatného Československa. Svazek byl vybrán ze sbírky bibliofilií knihovny teplického muzea k připomenutí

stého výročí vydání knihovnického zákona v roce 1919, který byl velmi důležitým dokumentem pro české obyvatele v pohraničí 20. a 30. let 20. století. Rukopis jsme vybrali proto, že byl zhotoven ke korunovaci českého knížete Vladislava a jeho manželky Judity Durynské roku 1158 na českého krále a královnu. Česká královna Judita vykonala mnoho dobrého a do historii města Teplice se zapsala jako zakladatelka kláštera benediktýnek, okolo kterého vyrostlo město Teplice. Královna byla ve svých milých Teplicích na počátku 13. století též pohřbena a její pozůstatky si můžete prohlédnout v expozici teplického zámku. *PhDr. Jana Perutz Michlová*

Exponát měsíce dubna

VELIKONOČNÍ DEKORACE - SKLENĚNÁ VEJCE

Vajíčko skrývá nový život, proto se stalo symbolem naděje, zrození, ale i smrti - je tedy symbolem začátku i konce. Z archeologických vykopávek se dochoval zřejmě nejstarší nález zlatého vejce v královském pohřebišti ve staro-sumerském městě Uru z roku 3300 před naším letopočtem, kde mělo vejce službu obětiny. V průběhu staletí vzniklo velké množství pověr, obřadů a obyčejů, kde symbol vejce hrál poměrně zásadní roli. Vejce se vkládala nejen do hrobů, ale též do základů domů. Kromě jídla se vajíčka používala k léčbě nebo ochraně proti nemocem a uštknutím, k věštění délky života a k mnohým dalším pohanským rituálům. Katolická církev přijala vejce jako symbol vzkříšení. Mnoho tradic a pověr bylo v průběhu staletí zapomenuto nebo ztratily původní význam. Tradice darování vejce jako velikonočního dárku spojeným se vzkříšením Krista však přetrvává. Magická moc vajíček se ještě znásobovala jejich barvením a výzdobou. Jednotlivé barvy měly svou symboliku, která se však při dnešním zdobení vajec striktně nedodržuje. Meze se nekladou ani dekorům a technikám výzdoby. Nejdůležitější roli však vždy hrála červená barva. V lidovém prostředí byla symbolem síly, života a zároveň ochrannou barvou odpuzující škodlivé síly. V křesťanství zase znamenala památku na prolitou Ježíšovu krev. Tradiční barvou je též zelená, jako symbol přírody, a žlutá - barva medu, zralého obilí a zlata, tedy symbol bohatství a blahobytu.

Po celá staletí se zdobila výhradně vejce plná, jinak by ztrácela svůj význam a magickou funkci. Vyfouknutá vajíčka se začala používat až po 1. světové válce, jako dekorace. Z teplických muzejních sbírek jsme jako velikonoční dekoraci vybrali v našem regionu nepříliš frekventovaná skleněná vajíčka. Výroba skleněných vajec patří k méně náročným hutním sklářským technikám, avšak výsledek je poměrně efektní. K výrobě vajec se používaly a stále používají různé hutní techniky: např. technika millefiori (obalování baňky skla v nasekaných barevných skleněných tyčinkách), opřádání barevnou nití nebo obalování v barevné skleněné drti, kdy je na základní tvar z čiré skloviny nabalena skleněná různobarevná drť, která je opět přetažena vrstvou čiré skloviny. Rozfouknutím baňky se drť roztaví do nepravidelných skvrn různých barev. *MgA. Jitka Bažantová*

Exponát měsíce května

LÁZEŇSKÝ ŽIVOT V PARCÍCH A ZAHRADÁCH TEPLIC

První historky o objevení pramenů v Teplicích se vyskytly již na počátku 17. století. Teplice se postupně stávaly věhlasným lázeňským městem se spoustou lázeňských domů a pochopitelně i s množstvím parků a zahrad. Po koupelích a lázeňských procedurách mohli hosté navštívit Zámeckou zahradu, výletní místo Letnou, Šanovský nebo Lázeňský park, kde si měli možnost zajít ke kolonádě či plicnímu pavilónu na pohárek léčivého pramene nebo minerální vody a poslechnout si hudbu v koncertních pavilónech.

Zámecká zahrada

U zámku byla v 16. století vybudována Radslavem Vchynským Zámecká zahrada (park). Nejdříve byla řešena podle francouzského stylu, později byla přeměněna na přírodní park, kterým je dodnes. Nejen návštěvníci lázní se mohli procházet ve stínu staletých stromů a kochat se leskem rybníků. Rybníky zde najdeme dva: Horní, na kterém se pořádaly projížďky na loďkách, ty se zde provozovaly ještě krátce po roce 1945, v současnosti byla tato kratochvíle obnovena. S blízkým ostrůvkem Elisalex je rybník spojen můstkem, který nechal zhotovit v roce 1842 kníže Edmund Clary-Aldringen. Na okraji rybníka dodnes stojí pavilón, který sloužil v létě jako přístaviště loděk a v zimě bruslařům. Na druhém - Dolním rybníce je uprostřed ostrůvek, kde dodnes hnízdí labutě a kachny. Po zamrznutí v zimních měsících poskytoval rybník zábavu ve formě bruslení. Nedaleký Zahradní dům byl postaven roku 1732 Františkem Clary-Aldringenem. Od 19. století začal být přístupný široké veřejnosti a těšil se značnému zájmu, oblíbená byla zahradní restaurace, v jejíž blízkosti je hudební pavilón, kde hrávali členové lázeňského orchestru. Součástí Zámecké zahrady bylo také koupaliště postavené v roce 1932, které bylo vybavené dvěma bazény - pro dospělé a pro děti, s desetimetrovou věží, restaurací, kadeřnictvím a možností hrát stolní tenis.

Lázeňský park

Vznikl prvotně z městské zahrady ve 2. polovině 19. století. Pod původní budovou divadla, se nacházela klasicistní kolonáda z roku 1835, kde vytékal léčivý pramen. Podávaly se zde bílinská kyselka a minerálky z domácích a zahraničních vod, dále mléko, dárkové předměty a různé pastilky. Na stěnách tu visely tabulky s výsledky analýz pramenů. Uprostřed půlkruhové kolonády byl zvýšený prostor pro hudebníky, ve výklencích stály lavičky pro odpočinek. Kolonáda byla zbourána roku 1931. V roce 1862 byla při 1100. výročí objevení teplických pramenů odhalena Jubilejní kašna. V hudebním pavilónu, postaveném roku 1899, hrával lázeňský orchestr složený z profesionálních hráčů, někdy jej vystřídaly vojenské kapely či hostující orchestry, vedle taneční hudby zde zaznívaly i symfonické koncerty. Hudba se provozovala v odpoledních i večerních hodinách také na terase u divadelní kavárny. Možnost napít se pramene měli uživatelé parku také v původním picím pavilónu. Ten byl s výstavbou nové budovy Císařských lázní v letech 1912-13 zrušen a nový byl zbudován v kolonádě v rozšířené části s kupolí, která byla postavena spolu s Císařskými lázněmi. Kromě upravených cest a květinových záhonů park oplývá několika jezírky s kašnami a fontánami.

Letná

Původně byla nazývána také Špitální vrch nebo Královská výšina. Díky přírodnímu parku, vinicím a sadům se stala oblíbeným výletním místem. K procházkám a následnému posezení lákalo hned několik restaurací. Jednou z nich byl Škvárovník, velmi zvláštní stavba „poslepovaná“ z odpadových cihel, kamenů a škváry, s věžičkami, terasami, schodišti a různými výstupky, přibližně od roku 1805 postupně budovaná zednickým mistrem Jerke a jeho pokračovateli. Byl odtud krásný výhled do okolní krajiny Českého středohoří. Další oblíbenou výletní restaurací byla Stráž císaře Františka Josefa (později Kozí hrádek), postavená díky iniciativě Horského spolku roku 1897, z jejíž rozhledny byl opět malebný výhled do okolí.

Šanovský park

Šanov byla malá vesnička na březích potoka Bystřice. V 16. století se zde objevují první zprávy o využívání léčivých pramenů. Opravdu lázeňský vzhled získal Šanov v 1. třetině 19. století. V roce 1895 byl Šanov sloučen s Teplicemi do jednoho správního celku. Po překlenutí Sviního potoka v Šanově vznikl mezi budovami starých Kamenných a Štěpánových lázní v roce 1873 park, tehdy nazývaný Císařský, později nesl název Sady Československé armády. V roce 1894 byl v parku postaven přes 11 m vysoký pomník vojákům padlým ve válkách od roku1848. Pomník byl stržen za pomoci tanku 1. 6. 1948 a na jeho místě byl zhotoven květinový záhon, dnes je zde pomník Julia Payera. Lehký hudební pavilón vévodil parku již v polovině 19. století, v červnu 1899 zde vznikl nový koncertní pavilón, který byl nahrazen současnou železobetonovou stavbou ve tvaru mušle. Po prokázání radioaktivity v teplických pramenech v roce 1904, byl v parku zřízen roku 1911 první radiový emanační pavilón na světě. V prostorách emanatoria se srážela po stěnách teplá voda a uvolňoval se plyn, který se dostával do pórů pokožky. Emanatorium zde stálo do roku 1948, na jeho místě je dnes kašna.

Nina Holánová

Použitá literatura: *Jitka Budinská. Srdečné pozdravy z Teplic a okolí - album starých pohlednic*

Exponát měsíce června

PRAVĚKÝ ŠPERK (NÁHRDELNÍKY A NÁKRČNÍKY)

Potřeba člověka zdobit se pochází již z pravěku a škála surovin využívaných v pravěku pro ozdobné účely byla velmi pestrá. Nasvědčují tomu i archeologické nálezy. Kromě surovin, doložených archeologicky, je však pravděpodobné, že pravěký člověk vyráběl šperky rovněž z materiálů, které se nedochovaly (např. dřevo, kůže aj.). Některé suroviny, které byly k výrobě šperků používány, se objevují napříč celým pravěkem. Některé naopak až v době, kdy je byl pravěký člověk schopen na daném stupni vývoje opracovat. Náhrdelník je, na rozdíl od jednodílného nákrčníku, sestaven z více součástí a navlečený na šňůrce. Nákrčník je ozdoba k navlečení na krk, vyrobená z 1 kusu s mezerou mezi konci a přiměřeným průměrem na krk. V době kamenné vyráběl pravěký člověk nejčastěji náhrdelníky ze zvířecích zubů, hliněných korálků a schránek třetihorních měkkýšů. Součástí takových náhrdelníků bývaly často i kamenné ozdoby, ozdoby z mamutoviny a jantaru. Ke konci tohoto období se začaly také objevovat nákrčníky ze stočeného nebo z jednoduchého bronzového drátu. V době bronzové se nákrčníky staly masivnějšími a byly hlavně tordované (kroucené). Náhrdelníky byly vyráběny ze stejné kombinace materiálů jako v době kamenné. Ve větším množství se v archeologických nálezech objevují už i šperky ze zlata, perleti a skla. Skelná hmota má světle zelenou barvu. Korálky mají tvar žebrovaných tyčinek a jednoduchých kroužků. Pro dobu železnou byly typické tordované nákrčníky s očky na koncích, kruhové s uzavíráním na háček a hladké s tzv. pečetítkovými konci. Nejčastěji byly bronzové, vzácněji stříbrné nebo dokonce zlaté. Náhrdelníky byly většinou z bronzových, hliněných nebo kostěných korálů, vzácněji z jantarových a skleněných perel. Skleněné korále typické pro toto období mají nejčastěji i žlutou barvu a modrobílá oka. Z doby římské jsou u nás nákrčníky poměrně vzácným archeologickým nálezem, nejčastěji bývají z drahého kovu a známe je hlavně z bohatých hrobů.

Mgr. Kateřina Viktorová

Exponát měsíce července

PLOVÁRNA V ZÁMECKÉ ZAHRADĚ V TEPLICÍCH (1932-1996)

Myšlenka na zřízení veřejného koupaliště se objevila na podzim 1931 a našla velkou podporu u dr. Alfonse Clary - Aldringena. V místním tisku byla v polovině dubna 1932 otištěna zpráva, že by v Zámecké zahradě mělo být ještě téhož roku postaveno koupaliště, napájené termální vodou. Během dubna bylo provedeno předběžné jednání o odběru termální a potrubní vody z řádu. Stavba byla na objednávku ředitelství Claryovské domény zadána teplickému podniku Beton - Unternehmung Ing. Lederer & Ing. Bloch. Koupaliště bylo naplánováno na jižní stranu zámecké zahrady nad velkým rybníkem na pozemku dr. Alfonse Clary - Aldringena. července 1932. Vznikla stavba, která patřila k nejmodernějším svého druhu. Celý areál dýchal duchem nové doby, všechny stavby byly provedeny podle nejnovějších trendů, byla zde spojena účelnost a smysl pro krásu. Plovárna měla sloužit nejen pro rekreční využití, ale také jako plavecké sportovní závodiště. Stavbu se podařilo zhotovit v neuvěřitelně krátkém čase, a to za padesát jedna pracovních dní od prvního kopnutí do země po otevření. Na 15000 m^2 byly postaveny všechny budovy a stavby, které umožnily moderní plavecký a koupací provoz. Hlavní vstup vedl skrz hlavní budovu, ve které byly umístěny pokladny, výdejna klíčů, telefon, ošetřovna, sušárna prádla a potřebné místnosti pro ředitelství a plavčíka. Po obou stranách vstupu bylo po jedné pokladně. K oběma stranám se připojovaly šatny, oddělené pro dámy a pány. Bylo zde 18 převlékacích kabin, kromě toho 240 skříněk na oblečení ve dvou převlékacích místnostech a také místnost pro převlékání dětí. K dispozici byla také služba půjčování plavek a ručníků za zvláštní poplatek. Plavecký bazén byl 50 metrů dlouhý a 30 metrů široký, podélně oddělený na část pro plavce se skokanským bazénem a pro neplavce. V přímé blízkosti bazénu bylo instalováno osm sprch a u šaten další čtyři, většina z nich s regulovatelnou teplotou vody. Skokanská věž byla vybudována na západní straně s ohledem na skokany, kteří tak nemuseli hledět do slunce i s ohledem na koupací provoz, který nebyl rušen, když se skákalo na užší straně bazénu. Nabízela stupně ve výšce tři, pět a deset metrů. Na přední straně bazénu bylo umístěno šest startovacích bloků. Při východní straně bazénu se nacházelo brouzdaliště pro nejmenší a pískoviště. Koupaliště obklopovala široká travnatá plocha pro lehátka a klidová zóna. Dostatečně velké plochy na ležení okolo bazénu a také na dřevěných terasách byly ještě rozšířeny o velkou písčitou plochu. Areál byl rámován obloukem patrových jednotlivých kabin (bylo jich 167), zhotovených ze dřeva a vymalovaných ve žluté a modré barvě. Za kabinami se nacházelo hřiště. Jižně podél ukončující zdi parku byly vyhlídkové a lehátkové terasy, ležící částečně ve stínu stromů a restaurace s krytou a otevřenou terasou. Severním směrem byly správní a hostinské budovy. Stála tam také prodejní budova s fotoateliérem, kadeřníkem, pedikérem a kiosek s novinami. V odlehlejším rohu byla umístěna budova se splachovacími toaletami a umývárna se sprchami napájenými termální vodou.

K napájení plovárny sloužila v první řadě termální voda z přebytku, která byla odebírána z Pravřídla a z pramenu Kamenných lázní. Prostřednictvím pump byla voda dopravována do vodojemu o objemu 500 m^3, nacházejícím se na Letné. Odtud proudila spádem do jednotlivých lázní. Potrubí k zásobování koupaliště bylo připojeno v Městských lázních tak, že voda mohla být odebírána jak přímo z pump, tak také z nádrže na Letné. Ve druhém případě však bylo nutné zvýšit tlak pomocí odstředivého čerpadla, neboť úroveň hladiny vody koupaliště ležela výš než úroveň vody v nádrži na Letné. Potrubí, které sloužilo k zásobování bazénu, vedlo od Městských lázní přes Zámecké náměstí, ulici U zámku a napříč zámeckou zahradou. Po přechodu zámeckou zahradou ústilo otevřeným přepadem do plaveckého bazénu, do brouzdaliště i do žlabu na umývání nohou. Odbočné vedení zásobovalo nádrž pro sprchy. Protože termální voda

vykazovala k plavání nevhodnou teplotu, dosahující i více než 40 °C, musela být ochlazována. K tomuto účelu byla dodávána k bazénu pitná voda, odebíraná z městské vodovodní sítě. Další vodovodní přípojka zásobovala nutnou pitnou vodou restauraci, hospodářskou budovu, kadeřnický salón a šatny. Teplota vody byla nastavovaná podle příslušné teploty vzduchu, avšak nikdy pod 22 °C. Termální potrubí bylo schopné dodávat cca 105 m^3 termální vody za hodinu, kdežto vedení pitné vody cca 55 m^3 za hodinu. Objem bazénu 2500 m^3 mohl být tedy zcela vyměněn za šestnáct provozních hodin. Nádrž koupaliště byla napájena jednou týdně. Díky vynikající kvalitě obou vod nebyla zatím voda v bazénu chlorována, protože ani termální voda, ani voda z vodovodu neměly tendenci vytvářet řasy. Odtok byl veden do velkého rybníka. Společností koupaliště byl angažován nejen plavčík, ale i akademický učitel sportu, čímž byla hostům nabízena možnost pěstovat tělocvik formou gymnastiky a míčových sportů. Třikrát denně se konala bezplatná rytmická gymnastika s hudebním doprovodem a výuka plavání. V bazénu se konaly také závody ve vodních sportech, dětské plavecké závody nebo exhibice skokanů do vody. Otevírací doba byla stanovena na období od počátku května do konce září, a to od 6:30 do 20:00 hodin. Během první sezóny, ode dne otevření 16. července do 4. října navštívilo plovárnu 81.215 návštěvníků. Den s nejvyšším počtem návštěvníků byl 21. srpen - 4103 lidí, nejméně lidí přišlo 28. září - pouhých 47. Po zkušenostech s první sezónou došlo v následujícím roce k dalším vylepšením. Byly rozšířeny šatny, dr. Alfons Clary - Aldringen přidal travnatou plochu 4000 m^2 k ležení a hraní. K zajištění nezávadnosti vody bylo zakoupeno nové moderní chlorovací zařízení za 30 tis. Kč. Instalovány byly nové cesty z dřevěných desek. Na tehdejším písčitém hřišti bylo vybudováno místo k hraní stolního tenisu s deseti ping-pongovými stoly. Zbytek hřiště byl rezervován pro tehdy populární Ringtenis. Kuchyně restaurace i terasa byly zvětšeny a dřívější kiosek s novinami byl přestavěn ve studený bufet. V restauraci byly podávány i vegetariánské obědy. Kiosek s novinami byl samozřejmě dále v provozu. A pro sezónu 1933 přibyla ještě jedna atrakce světoznámý mistr vodních sportů Edi Polz z Vídně, kterého společnost koupaliště získala za značné náklady od 15. května na cca 6 týdnů.

Mgr. Pavlína Boušková

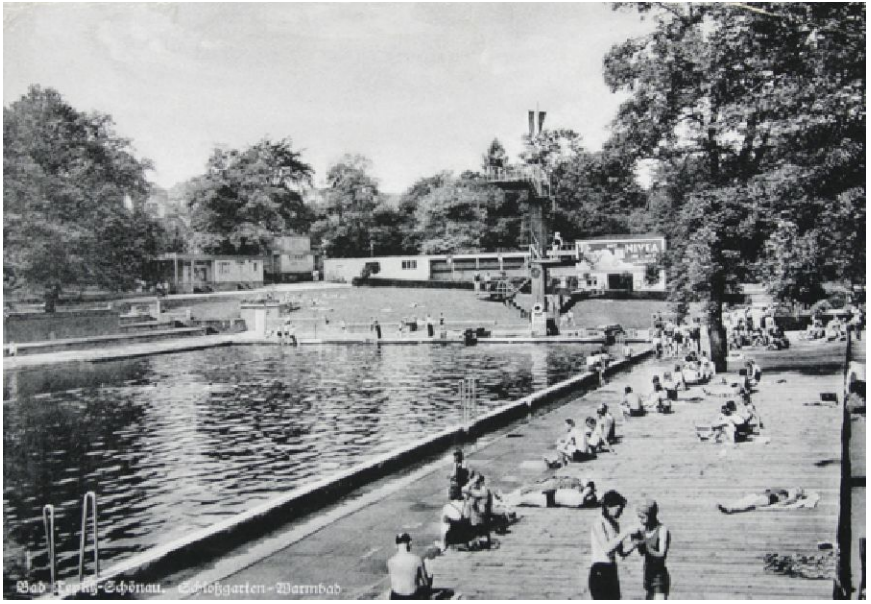

Exponát měsíce srpna

DEPOT KAMENNÝCH SEKEROMLATŮ NEBOLI HROMOVÝCH KLÍNŮ

Kamenné sekeromlaty představovaly rituální zbraně používané při náboženských obřadech v mladší a pozdní době kamenné. Námi prezentovaný nález přísluší ke kultuře se šňůrovou keramikou, kterou datujeme do časového intervalu 2800 až 2500 let před Kristem.

Dne 3. 6. 2016 byl na k. ú. Zabrušany (okr. Teplice) panem Jaroslavem Sedláčkem nalezen eneolitický kamenný sekeromlat. Jednalo se o ojedinělý povrchový nález. Nález byl dne 7. 6. 2016 předán do Regionálního muzea v Teplicích. V řádu několika měsíců byl totožným nálezcem objeven další (neúplný) sekeromlat stejného typu. Nacházel se ve vzdálenosti pouhých osmi metrů od prvního nálezu. Na základě těchto nálezových okolností můžeme uvažovat o tom, že oba sekeromlaty byly kdysi uloženy (deponovány) společně. Od středověku až do počátku minulého století se jednalo o poměrně žádaný předmět, jelikož lidé tohoto období věděli, že hromové klíny vyrůstaly při bouřkách, přímo v místě úderu blesku. Kameny pak měly magickou moc chránit před veškerými údery blesků a tím i před následným požárem. Z těchto důvodů byly lidmi vkládány do obytných staveb.

PhDr. Jindřich Šteffl, Ph.D.

Exponát měsíce září

VÝZNAM DOKUMENTACE ANEB DOKUMENTACE NENÍ VŠECHNO, ALE BEZ NÍ NENÍ NIC!

Lidé po sobě zanechávají nejen různé písemné záznamy, ale také různé velké i malé předměty a jejich stopy - artefakty. Obojí se stávají historickými prameny, které nám poskytují informace o minulosti těch, kteří nás zde předcházeli. Vydávají svědectví, o vztazích našich předků, o jejich láskách, nenávisti, přáních i strachu, o jejich životě, o kultuře, která pro ně byla typická a která dnes formuje naší národní identitu. Právě pro ni musíme zachovat ony historické prameny, porozumět jejich významu a jejich symbolice. Hned na počátku cesty za tímto poznáním je dokumentace, která se stala archeologickým exponátem měsíce roku 2019. Písemné historické prameny, uložené v archivech, jsou dokumentovány jinak, než artefakty, ukládané v muzeích. Jejich dokumentace má řadu podob. Jednou z nich je fotografování, jinou je měření nebo verbální deskripce.

PhDr. Lucie Kursová

Exponát měsíce října

NOVÉ NÁLEZY TŘETIHORNÍ FLÓRY V TEPLICKÉM MUZEU

Exponátem měsíce října je malá kolekce vzorků třetihorní flóry z lokalit v oblasti vulkanicko-sedimentárního komplexu Českého středohoří. Vystavené vzorky představují úzký výběr z nejlepších nálezů třetihorní flóry učiněných v posledních 5 letech. Systematický průzkum historicky známých a publikovaných lokalit třetihorní flóry a fauny Českého středohoří provádí přírodovědné oddělení teplického muzea již od roku 1995. Po celou dobu je zvláštní důraz kladen také na aktivní vyhledávání lokalit nových. V letech 1997 až 2000 byl průzkum prováděn s podporou programového projektu Ministerstva kultury České republiky a následně v letech 2005 až 2010 s podporou projektu Grantové agentury AV ČR. Průběžně bylo prozkoumáno 37 známých lokalit a zjištěno dalších 18 nových. Třetihorní flóra, jejíž absolutní stáří se pohybuje přibližně v rozmezí 38 až 23 milionů let, se vyskytuje v mnoha různých typech sedimentů, které tvoří různě mocné vložky mezi sopečnými úlomkovými horninami a čedičovými lávovými výlevy. Jedná se například o křemité pískovce až křemence, různá vulkanoklastika (tufy) proměnlivé zrnitosti, bituminózní hořlavé břidlice a jílovce, diatomity či vápence. Vystavené vzorky pocházejí z lokalit Skalice a Farský háj u Litoměřic, Jezuitská rokle u Kundratic, Rytina soutěska a vrch Matrý u Sebuzína a Sokolí vrch u Ludvíkovic v blízkosti Děčína. *Miroslav Radoň*

Exponát měsíce listopadu

P.A.L.T. (PORCELÁN ADOLF LAUFER TRNOVANY) 1919-1936 / 100 LET OD ZALOŽENÍ TRNOVANSKÉ TOVÁRNY NA PORCELÁN

Koncem 19. století byly severní Čechy důležitou průmyslovou oblastí, kde díky těžbě důležitých surovin pro průmyslovou výrobu (hnědé uhlí, jíly a písky) vznikly ideální podmínky pro rozvoj keramické a sklářské výroby. V roce 1905 pracovalo na Teplicku nejméně 30 registrovaných keramických firem. Rozvoj keramického průmyslu v Teplicích a Trnovanech, které jsou dnes již součástí Teplic, se stal impulsem k založení Svazu rakouských továren keramického zboží, což byla jedna z nejdůležitějších organizací keramických výrobců v rakousko-uherské monarchii. Jednou ze třiceti továren byla firma Porcelán Adolf Laufer Trnovany zkráceně P.A.L.T. Její historie sahá do roku 1891. Nacházela se v Nábřežní ulici (dříve Uferstrasse), 388/10. Původně se jednalo o továrnu na hliněné zboží podnikatele Josefa Franze Wagnera. V roce 1893 objekty továrny koupili Riessner, Stellmacher a Kessel, kteří zde vybudovali pobočný

závod velmi úspěšné továrny na porcelán Amphora pod názvem Amphora II - podnik pro výrobu umělecké terakoty. V roce 1905 opustil továrnu Amphora v Lipové ulici Eduard Stellmacher a společně s obchodníkem Karlem Frankem založili v továrně Amphora II vlastní podnik s názvem Eduard Stellmacher & Co, továrna porcelánu a umělecko-keramické průmyslové závody. Stellmacher však přestavbu továrny přecenil a dostal se do dluhů. Roku 1910 proběhl konkurz a ukončení výroby. V roce 1912 již byla firma v likvidaci. V letech 1914-1917 byly objekty v Nábřežní 388/10 zcela mimo provoz. Roku 1917 továrnu koupil bývalý obchodník s kávou Adolf Laufer, aby zde vyráběl kávové konzervy. Hned po skončení války zrekonstruoval původní zařízení a v roce 1919 zahájil výrobu tenkostěnného užitkového porcelánu s jednoduchými dekory, které odpovídaly dobovému vkusu. Katalog průmyslové výroby (Compass) z roku 1931 uvádí výrobu kávových, čajových, mokka a jídelních souprav, kuchyňských souprav, talířů a šálků zdobených květinovými obtisky, indickou modří, kobaltem, slaměnkovým a cibulovým dekorem nebo listry. Firma své zboží vyvážela nejen do celé Evropy ale též do Ameriky, Dálného východu i Austrálie.

Porcelánové výrobky zhotovené ve firmě P.A.L.T. byly opatřeny firemní značkou - postavou Diskobola, která je snadno rozpoznatelná i zapamatovatelná. V roce 1920 továrna zaměstnávala 110 lidí, o 10 let později dokonce 250 pracovníků. Dle vzrůstajícího počtu zaměstnanců lze soudit, že porcelánka dobře prosperovala, přesto nepřekonala hospodářskou krizi a ve 30. letech zanikla. V dalších letech, až do roku 1953, v továrních objektech vyráběla firma Rudolf Jäger fekální vozy a kotle. V továrně později sídlily Pozemní stavby, Stavomontáže, a to zřejmě až do roku 1993. Poté došlo k privatizaci. Dnes má v objektu své sídlo firma TRON s.r.o., velkoobchod s nápoji. Adolf Laufer vlastnil od roku 1921 ještě jednu továrnu v Novosedlické, později Novomlýnské ulici (dnes ulice Emilie Dvořákové) čp. 886, kde do roku 1934 vyráběl spotřební porcelán pro domácnost.

MgA. Jitka Bažantová

Exponát měsíce prosinec

BETLÉM ALENY M. KARTÁKOVÉ

Součástí etnografické sbírky Regionálního muzea v Teplicích je soubor 44 betlémů. Jsou v něm zastoupeny betlémy dřevěné, papírové, betlémy z tragantu kryté skleněným šturcem, betlémy skříňkové i betlém cínový, v časovém rozpětí 19. a 20. století. V současné době se teplické muzeum snaží o systematický nákup novodobých betlémů a podchycení soudobé betlémářské produkce.

Proto byl v letošním roce do muzejních sbírek zakoupen porcelánový džbán-betlém Aleny M. Kartákové, která se dlouhodobě věnuje tvorbě betlémů s originálním rukopisem. Autorka tvoří z materiálu, který má v teplickém regionu dlouhodobou tradici. Její betlémy sice vychází z tradičních lidových tradic, ale svým originálním pojetím představují naprosto osobité podání. V průběhu své umělecké tvorby vytvořila Alena M. Kartáková celou řadu betlémů, které zaujmou také humorným podtextem vánoční tradice: velký porcelánový betlém, vánočkový betlém, stoličkový betlém, originální cestovní betlém, dětské betlémy, houpací betlém ad. V roce 2013 autorka získala na mezinárodní výstavě betlémů v Jindřichově Hradci ocenění „Bronzový nožík Tomáše Krýzy" za „stoličkový betlém". (Tomáš Krýza (1838-1918), betlémář - uvádí se, že je tvůrcem největšího lidového betlému na světě.)

Alena Marie Kartáková (*1947) absolvovala Uměleckoprůmyslovou školu v Uherském Hradišti, v letech 1968-1973 pracovala v tehdy Oblastním vlastivědném muzeu v Teplicích jako odborný pracovník sbírky porcelánu a keramiky. Od roku 1974 se zabývá volnou uměleckou keramickou a sochařskou tvorbou, v níž od roku 1999 spolupracuje se svým manželem malířem a sochařem Pavlem Kartákem (*1942). Využívá především porcelánovou hmotu a pracuje zejména s figurálními náměty. V poslední době se věnuje také ilustracím a koláží. Svou tvorbu prezentovala autorka na více než 70 samostatných výstavách v ČR i v zahraničí. Na začátku letošního roku jí bylo předáno ocenění v osmém ročníku ankety Osobnost roku 2018 Ústeckého kraje. Žije a tvoří v Krupce.

PhDr. Bohuslava Chleborádová

EXPOZICE

Stávající expozice na teplickém zámku v roce **2019** navštívilo **4221** návštěvníků (z toho **1654** lidí románskou expozici **Po stopách zaniklého kláštera v Teplicích**). Expozice v pobočce Regionálního muzea v Teplicích (dále jen RMT) v **Muzeu Krupka** byla v únoru 2018 z důvodu rekonstrukce budovy muzea a realizaci nového moderního Hornického muzea Krupka uzavřena pro veřejnost. Změna expozice souvisí s nominací Hornické kulturní krajiny Erzgebirge / Krušnohoří na Seznam světového dědictví UNESCO, kam byla zapsána v červenci 2019.

MODERNIZOVANÁ PŘÍRODOVĚDNÁ EXPOZICE

V roce 2019 byly zastaralé vitríny v expozici mineralogie na teplickém zámku z dotace Integrovaný systém ochrany - vybavování stálých expozic Ministestva České republiky na rok 2019 nahrazeny novými moderními vitrínami a expozice mineralogie tak byla rozšířena o dosud neviděné vzorky z nejdůležitějších či nejznámějších nalezišť

v širším okolí Teplic. Vystaveny jsou minerály vybraných rudních ložisek Krušných hor, teplických termálních pramenů a hnědouhelné pánve, ale i neméně zajímavé minerály vulkanitů Českého středohoří a některé další. V přírodovědné expozici si současně můžete prohlédnout i expozici paleontologie, jež představuje zkameněliny všech geologických útvarů zastoupených na území okresu Teplice a v jeho nejbližším okolí. Jsou zde vystaveny ukázky fosilní mořské zvířeny druhohor z období svrchní křídy, dále třetihorní květena i zvířena zejména souborem z hnědouhelné pánve a rovněž ukázky kosterních pozůstatků některých savců z období starších čtvrtohor. Expozice umožňuje vytvoření bližší představy o prehistorickém životě v oblasti Teplicka v období přibližně před 100 miliony lety až do dob pravěkého člověka. Pro školy nabízíme komentované prohlídky expozice s muzejním geologem Miroslavem Radoněm.

EDIČNÍ ČINNOST

V roce 2019 byla sestavena a vytištěna **Výroční zpráva Regionálního muzea v Teplicích za rok 2018**, katalog **Sklo ze Mstišova 1956-64**, brožury **Roman Franta MY BROUCI, Původní pověsti z Teplicka a Bílinska** a **Kostely Úštecka Svědci středověku** a reedice sborníku **Julius Payer 1841-1915**.

RMT se v roce 2019 dále spolupodílelo na přípravě vydání prvního svazku nové edice **Archeologie severozápadních Čech. Sborník k poctě Milanu Zápotockému** a připravilo odborné texty do publikace **Židovské osobnosti Teplicka**, kterou v roce 2020 vydá spolek ULPAN TEPLICE.

SKLO ZE MSTIŠOVA 1956-1964

Autorka: MgA. Jitka Bažantová, kurátorka sbírek užitého umění

Publikace představuje historii a produkci sklárny ve Mstišově, která se proslavila v 60. letech 20. století výrobky z hutního skla, které byly prezentovány na mnoha tuzemských i světových výstavách, např. Liberecké výstavní trhy, světová výstava EXPO 58 v Bruselu, výstava Československé sklo v Moskvě 1959, světová výstava EXPO 67 v Montrealu a světová výstava EXPO 70 v Ósace. Mstišovskému sklu byla prozatím v literatuře věnována jen dílčí pozornost. Katalog seznamuje nejen s historií sklárny, ale zejména s výrobní produkcí z let 1956-1964, tedy obdobím, které bylo pro sklárnu z hlediska uměleckého skla nejplodnější. Katalog je určen pro odbornou i laickou veřejnost. Uvítají ho odborní pracovníci muzeí a galerií, sběratelé hutního skla i všichni ostatní, kteří si budou moci prostřednictvím katalogu oživit vzpomínky nebo získat nové informace i pohled na mstišovské sklo. Katalog vyšel v nákladu 300 výtisků.

Bažantová, Jitka. SKLO ZE MSTIŠOVA 1956-1964. Teplice: Regionální muzeum v Teplicích, 2019. 107 s. ISBN 978-80-85321-78-4. 100,- Kč

PŮVODNÍ POVĚSTI Z TEPLICKA A BÍLINSKA

Shromáždil a přeložil Vladimír Valta, uspořádal a doplnil PhDr. Jindřich Šteffl, Ph.D. a ilustrovala Karin Rujbrová

Kniha představuje čtenářům pověsti shromážděné v předminulém století. Naší snahou bylo zachovat původní dějovou linku bez přikrášleného konce. Jak plyne čas, tak i pověsti prochází svým vývojem, kdy si každý autor upravuje danou pověst k obrazu svému a v mnoha případech si lze povšimnout, že původní, nepříliš dobrý konec byl předělán v poněkud pozitivnější závěr. Tomu jsme se však vyvarovali a čtenářům předkládáme pověsti zachycené v co nejstarších variantách.

Šteffl, Jindřich (ed.). Původní pověsti z Teplicka a Bílinska. Teplice : Regionální muzeum v Teplicích, 2019. 107 s. ISBN 978-80-85321-83-8. 70,- Kč

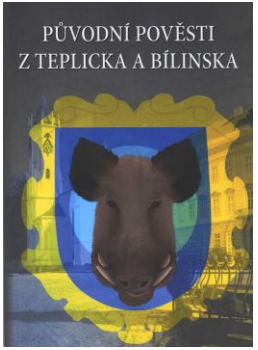

Kostely Úštěcka - SVĚDCI STŘEDOVĚKU

Autoři: Doc. PhDr. František Gabriel, Ph.D. a PhDr. Lucie Kursová

Člověk vždy formoval krajinu, ve které žil. Utvářel ji nejen svými zásahy do přírody, ale i stavbami, vytvářejícími kulisu jeho bytí. Jedním z významných prvků naší kulturní krajiny se tak staly kostelní stavby. Nejsou však pouze typickým prvkem naší krajiny, ale také významným historickým pramenem naší minulosti. S hledáním jejich významu pro současnost seznamuje nová knížka, která nabízí stručnou připomínku 19 kostelů v okolí známého severočeského města Úštěka.

Gabriel, František a Kursová, Lucie. Kostely Úštěcka SVĚDCI STŘEDOVĚKU. Teplice : Regionální muzeum v Teplicích, 2019. 14 s. ISBN 978-80-85321-85-2. 40,- Kč

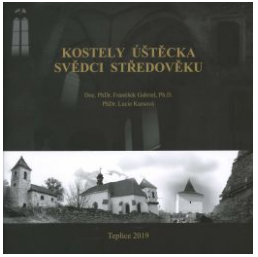

JULIUS PAYER 1841-1915

Druhé upravené vydání sborníku k 150. výročí narození Julia Payera (1841-1915) je věnováno nedávno zesnulému RNDr. Norbertu Krutskému (1932-2018), který uspořádal a přeložil jeho první vydání z roku 1993. Téměř nezměněny byly přetištěny kapitoly z první části sborníku zabývající se životem a dílem Julia Payera a jeho významem v historii polárních výzkumů. Doplněn byl pouze oddíl Julius Payer a Teplice a to o akce, které se uskutečnily od roku 1993 dosud. Některé z nich inicioval ještě dr. Krutský, jiné organizovalo teplické muzeum nebo například v roce 2006 v Teplicích vzniklá společnost Julius Payer, ze Šanova frajer.

V prvním vydání uvedené abstrakty odborných přednášek věnovaných tehdejším polárním výzkumům, které byly současně kompletně publikovány ve sborníku Pedagogické fakulty Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem pod názvem „Současné polární výzkumy“, byly ve druhém upraveném vydání vynechány. Sborník vyšel v rámci Arktického festivalu 2019, který uspořádalo Centrum polární ekologie Jihočeské

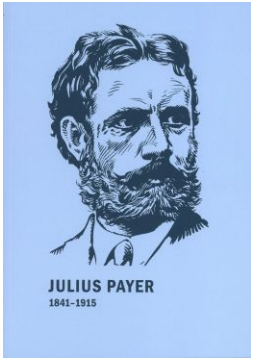

univerzity v Českých Budějovicích ve spolupráci s UNIS v Longyearbyenu a který navázal na projekt Doma na Špicberkách z roku 2018. Festival odborné i široké veřejnosti představil úspěchy severských a českých vědců při výzkumu Arktidy, kulturu a historii arktických národů a společné česko-arktické kulturní a vědecké aktivity v Česku a v Arktidě. Arktický festival i vydání tohoto sborníku byly realizovány za finanční podpory Fondu pro bilaterální vztahy v rámci Fondů EHP a Norska 2014-21.

Lyčka, Zdeněk (ed.). JULIUS PAYER 1841-1915. Teplice: Regionální muzeum v Teplicích, 2019. 80 s. ISBN 978-80-85321-84-5. Neprodejné.

PŘÍBĚH MOROVÉHO SLOUPU V TEPLICÍCH

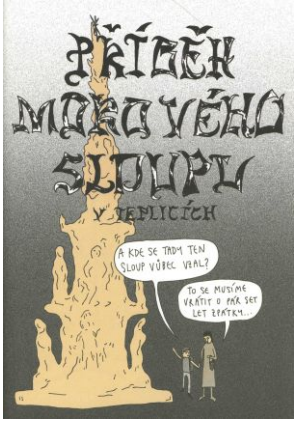

Komiks zábavnou formou seznamuje čtenáře s krátkým úsekem regionální historie, jejími význačnými osobnostmi, okolnostmi vzniku tohoto uměleckého díla a jeho specifickou ikonografií. Autorkou libreta komiksu je muzejní pedagožka Mgr. Vendula Fremlová, Ph.D., ilustrace a grafické řešení dodaly studentky Fakulty umění a designu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem Johana Hnízdilová a Anastázie Rainischová.

Hnízdilová, Johana, Rainischová, Anastázie a Fremlová, Vendula. PŘÍBĚH MOROVÉHO SLOUPU V TEPLICÍCH. Teplice: Regionální muzeum v Teplicích, 2019. 32 s. ISBN 978-80-85321-86-9. Neprodejné.

František Karel Clary-Aldringen (FK)

Roku 1675 přišel v Teplicích na svět František Karel Clary-Aldringen. Jeho starší bratr Jan Jiří zdědil teplické panství, ale osud mu nepřál panovat na něm dlouho. Tak se pánem v Teplicích stal ve 27 letech právě František Karel. A hospodařil dobře: „Koupím Krupku! (1710)"; „Postavím oboru se zámečkem pro mou milovanou Tupperle!" (Tuppelburg, Zámeček Dvojhradí ve Mstišově); „Budeme vařit více piva!" (Pivovar v Trnovanech); „Postavím Zahradní dům, ať je zábava!"; Vybuduji pro panstvo voliéru a Ptačí schody!"; „Postavím více lázní!". Chtěl prostě vypadat dobře a velkoryse v očích smetánky, která se do známého lázeňského města sjížděla ze všech koutů Evropy.

FK: „Bez paruky vypadám příšerně."

František Karel rozšiřoval své statky a hromadil majetek. Byl tak bohatý, že se na něj obraceli habsburští císařové s žádostí o finanční výpomoc. František Karel rád peníze půjčil a největší radost měl, když ho za to panovníci odměnili společenskými poctami a řády.

Císař Leopold I (1704): „Jmenuji Vás mým tajným radou! Jste také čekatelem na funkci nejvyššího lovčího v Čechách."

FK: „Nemůžu se dočkat!"

Karel VI (o pár let později): „Jmenuji Vás mým tajným radou! Jste také čekatelem na funkci nejvyššího lovčího v Čechách."

FK: „Bravo, snad se jednou dočkám!"

Mezitím se doslova před branami města Teplice objevil mor, děsivá nemoc, kterou lidé nazývali též černá smrt. Zůstávala po ní města plná mrtvol. Mor přenášely blechy, které parazitovaly na krysách, takže dokud neproběhly deratizace, lidé na mor umírali - a původce neznali. Ve vyhlášeném lázeňském městě ale krysy netrpěli a pilně je hubili. Teplické děti: Hurá na krysy! Válka potkanům!

FK: Musím poděkovat Bohu a svatým, že mě, mojí rodinu i mé milované město ochránili před morem. (To by mě pak císař nejmenoval tím nejvyšším lovčím). Postavím v Teplicích morový sloup! Bude to nejkrásnější sloup, co kdy stál, a udělá ho nejlepší sochař široko daleko! Povolám samotného Matyáše Bernarda Brauna!

Matyáš Bernard Braun(MBB)

Sochař Matyáš Bernard Braun se narodil roku 1684 ve vesnici Sautens v Tyrolsku do rodiny sedláka a kováře. Byl to vlastně alpský horal. Jeho umění bylo ovlivněno krásným horským prostředím, v němž vyrůstal: vysokými úbočími Alp, hlubokými zářezy horských potoků, ale i roztroušenými pískovcovými balvany, které mu svými fantastickými tvary připomínaly živoucí postavy. Malý MBB: Jé, tenhle kámen vypadá jako hlava obra! Krása! Budu sochařem! A nebudu sochat jenom do dřeva, jako to dělají všichni. Budu sochat taky z kamene!

Po školení v Itálii i Drážďanech přijel Braun kolem roku 1708 do Prahy, založil zde vlastní dílnu a vytvořil sousoší Sen svaté Luitgardy na Karlově mostě. Legenda praví, že se Luitgardě, slepé francouzské řeholnici, zjevil ve snu Ukřižovaný, a nechal si políbit otevřenou ránu na boku. A právě tuto událost zhmotnil Braun tak živě, jako by se odehrávala přímo před očima chodců na Karlově mostě.

Náhodní chodci: „Vidíte to taky? Ona mu líbá krvácející ránu. Fuj, to já bych nemohl!"; „Hezké to není, ale zase ji za to svatořečili. Už to není jen tak nějaké Luitgarda, ale svatá Luitgarda! Braun se svým nevšedním uměním proslavil, jeho dílna se rozrostla a zakázky se jen hrnuly...

Hrabě Jan Václav Gallas: „Vyzdobíš můj palác v Praze. Chci, aby vchod do paláce střežili dva Herkulové." (Clam-Gallasův palác)

Hrabě František Antonín Špork: „Vyzdobíš mé nově vznikající velkolepé sídlo v Kuksu! Chci tam mít lázně, špitál, kostel a před špitálem nejméně 24 soch - 12 Ctností a 12 Neřestí. A pak přišel hrabě František Karel Clary-Aldringen a objednal u Brauna nejkrásnější a největší morový sloup v Čechách jako poděkování za to, že Teplice přečkaly mor bez úhony a ztrát na životech.

Dne 12. dubna 1717 se v Teplicích sešli sochař Matyáš Bernard Braun s Františkem Karlem Clary-Aldringenem u podpisu smlouvy.

FK (diktuje písaři): Neboť jsem se já, hraběcí Excelence pevně rozhodl, že nechám zhotovit a zřídit ku zvláštnímu uctění Nejsvětější Trojice, jeden 22 metrů vysoký kamenný sloup, za účelem provedení a vypracování tohoto díla je předávám a svěřuji panu Matyáši Braunovi, měšťanu a sochaři.

MBB: Ano, ano.

FK: A tak zmiňovaný pan Braun slibuje a zavazuje se na základě modelu vytvořit toto dílo čistě a umělecky…

MBB: Ano, slibuji. Provedu čistě a umělecky. Jinak to ani neumím.

FK: O sloupu mám jasnou představu. Chci toto:

1. Na třech stranách trojdílné, na druhých třech stranách ale jen zdvojené podstavce a na podlahu položit tabule.

2. Pod tím musí být podstavec a mají jej lemovat konzole sloupů kolem dokola.

3. Podstavec se spodní a vrchní římsou, na třech stranách místo výklenků výplň a malý postament, na každý piedestal má přijít postavit jednu sochu.

4. Na konzolích mají stát tři hlavní figury, na každé straně jedna.

5. Vrchní piedestal se spodní a vrchní římskou, na jehož třech stranách s basreliéfy a s ploše vystupujícími figurami na předních obloucích piedestalu, z obou stran hraběcí znak s jedním andělem, jenž znak drží. Na druhých dvou stranách, ale na každé jeden anděl se štítem, na štít má přijít slabě zlacené písmo.

6. Nad tímto piedestalem v oblacích tři velké anděly, potom vyzdobit okolo jehlanu až nahoru oblaky a osadit 15 celými anděly a 20 andělskými hlavičkami.

7. Nahoře na jehlanu Nejsvětější Trojice se slabě a v ohni pozlacenou svatozáří.

8. Dole okolo sloupu přichází až ke stupňům zvláštní zídka na držení vody vyzdobená ovály a ozdobami.

9. Uvnitř za zábradlím tři trvanlivé prameny vody (studny).

10. Na římse zábradlí má stát šest dítek a šest nádob, postavených mezi těmito dětmi.

Braun i hrabě smlouvu podepsali a podpis stvrdili pečetí.

Doma v Praze si Matyáš Braun lámal hlavu nad tím, co si hrabě všechno navymýšlel.

MBB: „Přes 20 metrů vysoký! 3 hlavní figury v prvním patře, další 3 ve druhém, nahoře Nejsvětější Trojici. Tolik andělů a oblaků! Kašny! To je horší než u Šporka“! V noci nemohl usnout, převaloval se a dumal nad hlavními postavami. Kdo to bude? Za zavřenými víčky se mu začaly rýsovat první vidiny. „Jasně, tři hlavní postavy dole budou patroni proti moru svatý Šebestián, svatý Roch a Karel Boromejský“. „Římského důstojníka Šebestiána, tajného křesťana, přivázali ke kůlu a stříleli do něj šípy. Šebestián byl ale ze zranění vyléčen. Lidé věřili, že nemoc způsobují Apolónovy šípy. Asi proto ho později uctívali jako ochránce před nemocí morem. Šebestián bude hlavní postavou, jakoby byl připoután k celému sloupu“. „Svatý Roch, mladík z Montpellier, rozdal své jmění chudým a vydal se do Říma. Na cestě ošetřoval nemocné morem a když sám onemocněl, uchýlil se do lesa, kde o něj pečoval anděl a pes mu nosil jídlo. Mohl by ukazovat nohu s morovou ranou. U nohy bude mít psa s chlebem v tlamě, ale nebude jasné, jestli je to chleba nebo morová hlíza.“ „Karel Boromejský byl milánský biskup a kardinál. Zakládal nemocnice, útulky a ošetřoval nemocné morem.“

„A co ty tři další? Teplice jsou přeci lázně, mají tedy ve znaku Jana Křtitele, ochránce léčivých pramenů. Navíc hrabě chce, aby sloup byl zároveň kašnou. A voda léčí! Jana Křtitele jsem už párkrát dělal, tak to půjde snadno.“ „Hrabě je František, jeden z jeho synů také. Tak tam dám nějakého Františka. Františka z Assisi ne, raději někoho více šlechtického. Třeba Františka Borgiáše, byl to státník a šlechtic, pravnuk papeže. Navíc se staral o nemocnou ženu a teprve pak vstoupil do řádu.“ „No a jako posledního světce bych mohl použít apoštola Pavla. Byl přeci popraven v Římě na místě zvaném Tři fontány a z morového sloupu budou do tří kašen vytékat tři prameny vody.“ „Nahoře na sloupu bude jako na trůnu sedět Nejsvětější Trojice otec, syn a duch svatý. Tady asi není co řešit. Udělám je jako vladaře nad celým světem. Duch bude holubice, otec bude mít žezlo a syn kříž a budou sedět na zeměkouli. Ale aby to nebylo tak vážné, dám za ně dva andílky. Mohli by se prát. Stejně jako lidé. Když se Bůh nedívá, dělají hlouposti. A na andílcích, co si přeje kníže, se vyřádím. Dají tomu lidský rozměr. Budou dovádět, skotačit, pošklebovat se, vystrkovat prdelky, pár jich bude dokonce padat ze sloupu. Vše bude ale směřovat vzhůru, ke Trojici, k nebesům. Číslo tři se odrazí i v půdorysu stavby, jak chtěl hrabě. Mám to.“

Jak si to Braun ve spánku naplánoval, tak taky udělal. Pomohli mu s tím nejen jeho tovaryši, ale i zkušený kameník Matyáš Bäumel z Teplic. Roku 1719 byl sloup vztyčen a osazen jednotlivými díly, které nebyly vytesány přímo do hlavního obelisku. Jak to tehdy přesně provedli a kolik lidí přitom muselo pomáhat, to nevíme. Víme ale, že morový sloup byl o notný kus větší, než původní domy okolo. Muselo to být tehdy jako zjevení. Jakoby na Zámeckém náměstí v Teplicích přistála raketa. Nebeská raketa. Vlnící se zjevení se zurčící vodou a odlesky zlata na svatozářích. Nebeská krása a nadpozemská radost! I Matyáš Bernard Braun měl radost. Hrabě byl spokojen a za zhotovení morového sloupu zaplatil smluvenou částku 2300 zlatých. V roce, kdy byl vztyčen morový sloup v Teplicích, se Braun oženil s Marií Alžbětou Miseliusovou v Jaroměři. Měl před sebou dalších téměř 20 let intenzivní sochařské práce… A František Karel Clary- Aldringen? I ten mě radost. Z Teplic, z kvetoucích lázní i z krásného sloupu. A radoval se také roku 1722, kdy ho císař přeci jen jmenoval Nejvyšším lovčím v Čechách.

F.K.: Konečně jsem se dočkal! Osud dopřál Františku Karlovi dožít se vysokého věku. V 73 letech se podruhé oženil s velmi krásnou sedmnáctiletou šlechtičnou Charlottou Henriettou von den Osten, ze které ale po třech letech udělal "petit veuve" (vdovičku), jak jí začali říkat po jeho smrti. A morový sloup? Ten stojí na Zámeckém náměstí v Teplicích dodnes. Přijďte se na něj podívat!

DOPROVODNÉ AKCE

Prostory Regionálního muzea v Teplicích (dále jen RMT), respektive teplického zámku, nejsou využívány pouze pro stálé expozice a krátkodobé výstavy muzea, ale jsou místem konání nejrůznějších kulturních a společenských akcí. V Místnosti pro návštěvníky teplického zámku se od roku 2016 konají nejen přednášky pro veřejnost, ale také pravidelné schůzky ***České numismatické společnosti, pobočky Teplice.***

V roce **2019** pracovníci RMT upořádali **11** přednášek, **34** komentovaných prohlídek a **32** dalších doprovodných akcí, které navštívilo celkem **8264** lidí.

Přednášky

23. 1. *Mgr. Pavlína Boušková:* STARÉ TEPLICKÉ KAVÁRNY A RESTAURACE
13. 3. *Mgr. Radek Spála:* 80 LET OD VYPÁLENÍ TEPLICKÉ SYNAGOGY (1882-1939)
11. 4. Vzpomínkový večer KAREL KRYL trochu jinak...
20. 5. *PhDr. Bohuslava Chleborádová:* ZNÁMÁ NEZNÁMÁ SBÍRKA
31. 8. *Mgr. Pavlína Boušková:* 1919 - POŽÁR MĚSTSKÉHO DIVADLA V TEPLICÍCH
23. 10. *PhDr. Vít Honys:* 300 LET MOROVÉHO SLOUPU V TEPLICÍCH
30. 10. *Mgr. Jaroslav Hudec:* PRAVĚK NA TEPLICKU
13. 11. *Mgr. Jindřich Zajíc a PhDr. Jaroslav Rokoský:* CHCEME ČISTÝ VZDUCH!
24. 11. *Mgr. Pavlína Boušková:* OSUDY TEPLICKÝCH ŽIDŮ
3. 12. Diskuzní pořad KRAJINA V TÍSNI
10. 12. *PhDr. L. Kursová a Doc. PhDr. František Gabriel, Ph.D.:* KOSTELY ÚŠTĚCKA

Další vybrané doprovodné akce

14. 2. Prvorepubliková módní přehlídka s dobovým koncertem
25. 2. Derniéra výstavy Teplice za 1. republiky 1918-38
17. 3. První teplický MASOPUST s Divadlem V Pytli
23. 3. Výtvarná dílna k výstavě GRANITON
13. 4. Dětská velikonoční dílna
24. 5. Dětské muzejní odpoledne - XIV. muzejní noc v Teplicích - Noc kostelů
16. 6. Scénický koncert o Kryštofu Harantovi
16. - 18. 7. a 13. - 15. 8. Prázdninová kreativní dopoledne
31. 10. Netradiční Halloween na teplickém zámku
6. 11. Diskusní pořad 17. LISTOPAD - PŘED TÍM A POTÉ POHLEDEM DVOU GENERACÍ
9. 11. Výtvarná dílna k výstavě UMĚNÍ V NOUZI?!
12. 11. Promítání dokumentu FORMAN VS. FORMAN
14. a 15. 12. TRADIČNÍ DĚTSKÁ VÁNOČNÍ DÍLNA a VÁNOCE NA ZÁMKU s Divadlem V Pytli

*15. 6. Den otevřených dveří v ARCHEOLOGICKÉM DEPOZITÁŘI v Soběd*ruhách

12. 10. MEZINÁRODNÍ DEN ARCHEOLOGIE na teplickém zámku

Clary-Aldringenové na zámku v Teplicích

U příležitosti významného životního jubilea navštívil v neděli 23. 3. 2019 Hieronymus kníže Clary-Aldringen s celou svou rodinou teplický zámek. Kníže Hieronymus je posledním členem rodu Clary-Aldringen, který držel teplický zámek a panství v letech 1641 až 1945. Sám se narodil přímo na teplickém zámku na jaře roku 1944. Početná rodina si prohlédla zámek se zahradou i blízkým okolím a představila jej také nejmladším členům rodu, vnoučatům, která se do Teplic podívala vůbec poprvé. I my se připojili s přáním pevného zdraví a všeho nejlepšího k významnému životnímu jubileu. *Mgr. Radek Spála*

XV. MUZEJNÍ NOC V TEPLICÍCH * pátek 24. 5. 2019 * 19 - 24 hodin

Tato největší muzejní akce začala již tradičně programem pro děti. Od 15 hodin do 17 hodin se v půlhodinových intervalech střídaly skupinky dětí ve věku od 5 do 12 let bez doprovodu rodičů. Pro děti byl na výstavě MY BROUCI výtvarníka Romana Franty pod vedením muzejní pedagožky Venduly Fremlové připraven zábavný program ZE ŽIVOTA HMYZU. Dětem byly předvedeny muzejní entomologické sbírky vymřelých druhů a hravou formou naznačen broučí způsob bydlení a obživy. Dětem se dostalo výtvarné poučení o smyslu vystavených obrazů, kupříkladu o tom že: „VE CHVÍLÍCH ZOUFALSTVÍ SI MŮŽEME VZÍT PŘÍKLAD Z DŮMYSLNOSTI A VYTRVALOSTI HMYZU A NALÉZT V NĚM ÚTĚCHU I ZTRACENOU VÍRU“. Děti vesele kreslily, zpívali i diskutovaly. Součástí programu byl i důmyslný broučí fotosalón. O akci byl velký zájem a děti i rodiče byli dle ohlasu spokojeni.

Hlavní program XV. TEPLICKÉ MUZEJNÍ NOCI byl tématicky věnován významným výročím roku 2019, kterými bylo připomenutí 300 let vztyčení morového sloupu v Teplicích a vypálení teplické židovské synagogy, ale zábavnou formou divadelních a hudebních představení, probíhajících ve všech zámeckých interiérech, s hudební vložkou ze světa hmyzu.

Vstupy na hlavní program do zámku byly pro jednotlivé skupiny tradičně hlavním vchodem a to v půlhodinových intervalech od 19 až do 23 hodin. Nutno podotknout, že celá akce má již několik let velký ohlas u veřejnosti, proto byly vstupenky prodávány již v předprodeji. Prvá scéna patřila vystoupení divadla Panoptika Maxe Fische Martina Ryby, které humornou formou představilo, jak

to bylo, když se u Aldringenů plánovala stavba morového sloupu, na rokokovém sále dále následovalo hudební vystoupení Adalberta Leise hrajícího na neznámý bručící nástroj, kterým doprovázel zrod a smrt tancující včely. Závěr představení patřil historii židovské synagogy v provedení legendárního mnohočlenného Divadla v Pytli Petra Stolaře. Cílem celé akce bylo připomenout významná výročí roku a přiblížit práci muzejníků, kteří se v průběhu této kouzelné noci změnili z fakta dokumentujících odborníků ve veselou kopu, která v broučích kostýmech zábavnou formou seznámila s muzejní prací přes **300** dospělých návštěvníků a téměř **100** dětí.

Současně probíhala samostatná akce NOC KOSTELŮ a to komentovanými prohlídkami každou hodinu od 18 do 22 hodin v románské expozici Po stopách zaniklého kláštera v Teplicích, vlastním vchodem od dolního zámeckého rybníku. Akci zajišťovalo archeologické oddělení pod vedením PhDr. Lucie Kursové ve spolupráci s BcA. Radkou Procházkovou. *Vlasta Tichá*

MUZEJNÍ PEDAGOGIKA

V roce 2019 zajistila muzejní pedagožka **Mgr. Vendula Fremlová, Ph.D.** ve spolupráci s odbornými pracovníky pro **3250** žáků a studentů **129** programů pro školy. Nově připravila pro děti prázdninová kreativní dopoledne a řadu výtvarných dílen k jednotlivým výstavám.

Jedním z nich je edukační program a komiks, který muzejní pedagožka v roce 2019 připravila k 300. výročí vztyčení MOROVÉHO SLOUPU V TEPLICÍCH pro různé typy škol, který lze absolvovat i letos. Součástí programu je práce s pracovním listem a získání komiksu „Příběh morového sloupu v Teplicích“, který byl k výročí vydán s podporou statutárního města Teplice. Smyslem edukačního programu i komiksu je přiblížit místní jedinečné barokní dílo nejmladším generacím a upozornit na jeho význam v historii nejen města Teplice. Komiks je pro absolventy edukačního programu k dispozici zdarma.

Další edukativní programy pro školy i veřejnost vznikly v roce 2019 k výstavám GRANITON - umělecká a užitková keramika 1907-1928 a Roman Franta MY BROUCI, které byly určeny pro ZŠ, ZUŠ i SŠ a zahrnovaly prohlídku výstav s pracovním listem a krátkou výtvarnou etudou. Ke změněným výstavám byly též uspořádány výtvarné dílny, určené pro děti od 3 do 12 let a jejich pra/rodiče. Účastníci akcí pracovali s barvami za inspirace variantami vzorů keramiky nebo brouků.

Edukativní program byl připraven také k výstavě UMĚNÍ V NOUZI?! Byl zaměřený na jedny z hlavních témat výstavy, a to německočeské umění, výraz a forma tehdejší umělecké produkce, role kurátora umění jako tvůrce významů a kontextů, muzejní / umělecká sbírka a výstava jako dílo samo o sobě. K dispozici měli žáci též moc pěkný pracovní list.

Regionální muzeum v Teplicích mt

PRACOVNÍ LIST
K VÝSTAVĚ
UMĚNÍ V NOUZI!?
KUNST IN NOT!?

❶ Nacházíte se na výstavě Umění v nouzi!? Kunst in Not!?, navazující částečně na výstavu Teplice za 1. republiky.
Prohlédněte si důkladně výstavu a zkuste přemýšlet, co může znamenat její název? Proč je název uveden dvojjazyčně? Napište:

❷ Výstava mapuje činnost Sekce pro výtvarné umění Muzejní společnosti Teplice – Šanov v letech 1932–1938. Co všechno toto sdružení dělalo? Najděte v doprovodných textech. Napište:

❸ Významnou osobností Sekce byla Emma Meisel. Nezachoval se žádný portrét této pedagožky, kurátorky a umělecké kritičky. Najděte ve výstavě její životopisné údaje. U symbolů pod jménem vepište rok a místo * narození a † úmrtí. Do rámu nakreslete, jak si myslíte, že asi vypadala.

Emma Meisel
✳
†

❹ Víte, co znamená slovo kurátor/kurátorka?
Nápověda: slovo je odvozeno z latinského curare, což znamená pečovat.

VÍTE, KDY BYLO V ČESKOSLOVENSKU UZÁKONĚNO VOLEBNÍ PRÁVO ŽEN? BYLO BĚŽNÉ, ŽE BYLY ŽENY AKTIVNÍ VE VEŘEJNÉ SFÉŘE? PŘEMÝŠLEJTE, DISKUTUJTE.

I v roce 2019 pokračovala nabídka všech dlouhodobých programů pro školy, k jejichž rezervaci je potřeba kontaktovat muzejní pedagožku na e-mailu: fremlova@muzeum-teplice.cz, cena edukačního programu je 20,- Kč za žáka, učitelský doprovod neplatí. Bližší informace o programech pro školy a jejich zařazení do RVP jsou uvedeny na webových stránkách muzea: **www.muzeum-teplice.cz**

SLUŽBY BADATELŮM A VEŘEJNOSTI

Pracovnice a pracovníci odborných oddělení Regionálního muzea v Teplicích (dále jen RMT) v roce **2019** zajistili **1325** badatelských návštěv a dotazů (z toho **1098** v knihovně).

Přírodovědné oddělení: 128 odborných konzultací, 5 komentovaných prohlídek pro školy (127 studentů), 2 články
Archeologické oddělení: 25 badatelských návštěv, 4 výpůjčky (112 předmětů a souborů), 30 dotazů, 21 komentovaných prohlídek pro školy (514 žáků), 3 přednášky, spolupráce na externí výstavě, 2 publikace, 5 článků
Historické oddělení: 15 badatelů, 29 odborných dotazů, 3 články, 8 přednášek, 7 komentovaných prohlídek, 4 rešerše, 1 komentovaná procházka, účast na 6 konferencích, 1 kniha, 2 studie
Knihovna: 720 badatelských návštěv (66 badatelů), 378 odborných dotazů, 1419 prezenčních (z toho 841 ze sbírkových fondů) a 1022 absenčních výpůjček knih, 1 komentovaná prohlídka, 1 konference, 1 setkání krajské sekce AMG a 1 studie

Ze sbírkových fondů RMT bylo v roce **2019** zapůjčeno **427** předmětů v rámci **20** zápůjček a Bc. Kateřinou Suchou vypracováno **35** smluv o užití věci. Na vlastní výstavy si RMT zapůjčilo **84** předmětů v rámci **8** zápůjček.

Pracovnice služeb veřejnosti Vlasta Tichá zajistila v roce 2019 **23** pronájmů: **7**x Místnost pro návštěvníky, **3**x nádvoří teplického zámku, **2**x tzv. Ptačí schody, **9**x Rokokový sál a **2** svatby v prostorách zámku. Pronájem Rokového sálu byl v roce 2019 bohužel omezen z důvodu plánované rekonstrukce střechy na hlavní budově teplického zámku.

Archeologické oddělení v roce 2019 vypracovalo **149** odborných stanovisek na požádání institucí a investorů, uskutečněno **96** archeologických dohledů s negativním zjištěním (stavby rodinných domů, rekonstrukce nízkého napětí, kanalizace, vody a plynu) a **3** pozitivní archeologické dohledy, kdy jeden (Teplice - Lázeňská ulička) přerostl v záchranný archeologický výzkum s neočekávanými výsledky.

Překvapivé nálezy při výkopových pracích v Lázeňské ulici

Souběžně s provedením hydroizolace základového zdiva budovy Městských lázní - Pravřídla, vyvolaným rekonstrukcí povrchů Lázeňské ulice, proběhl od února do března 2019 záchranný archeologický výzkum pod vedením archeologického oddělení Regionálního muzea v Teplicích. Výzkum doložil kromě existence základového zdiva současné budovy lázní z roku 1837 a cihlových kleneb z druhé poloviny 19. století i základy nejstarších zděných lázní dosud zjištěných v Teplicích. Lázně z roku 1581, které postavil Petr Polsamer z Pirny, byly podle dobových vyobrazení sklenuty čtyřmi poli křížové klenby na středový dutý pilíř, který přiváděl léčivý pramen. Chrliče, zakoupené městem Teplice v Drážďanech, jsou dodnes vystaveny v expozici muzea v Teplicích. Archeologický výzkum doložil, že budova Pravřídla zasahovala výrazněji do dnešní Lázeňské ulice a měla zaoblené nároží, jak zachycuje plán na

střeleckém terči z roku 1793. Pro zděné základy, zachované v hloubce 3 metrů, stavebník využil teplického ryolitu spojeného maltou nebo jílem. Patrně tlak vody si vyžádal jejich následné zesilování až do síly téměř 1 metru. K nim dosedající dlažba z menších křemencových valounů nám naznačuje úroveň tehdejšího terénu. Ten se však v čase měnil a narůstal do dnešní výšky. Naznačuje to poněkud neobvyklý objekt přeťatý výkopem v místech v současnosti nepoužívaného vstupu do lázní, uvozeného klasicistním sloupovým rizalitem. Funkci tohoto rozsáhlého objektu sice neznáme, nelze však vyloučit ani jeho přírodní původ. Vytvořil-li jej člověk, pak mohl souviset s využitím pramenů pro výrobní účely. Množství nalezené keramiky v objektu datovalo jeho užívání do 14. století a výše. Další informace přinesou analýzy hlinité výplně u dna objektu. Každopádně nález části středověkých lázní se řadí mezi zajímavé archeologické výzkumy, které se u nás téměř neprovádí.

PORADNÍ SBOR PRO SBÍRKOTVORNOU ČINNOST

Poradní sbor pro sbírkotvornou činnost Regionálního muzea v Teplicích (dále jen RMT) svolává ředitel muzea, aby se vyjádřil k novým akvizicím a odpisům ze sbírek RMT. V roce 2019 se sešel dvakrát: **6. března a 27. listopadu**.

Členové Poradního sboru pro sbírkotvornou činnost RMT

PhDr. Ivana Slunéčková - ředitelka Regionální knihovny Teplice
RNDr. Petr Chvátal - geolog, přírodovìdec
PhDr. et JUDr. Jiří Matyáš - ředitel Oblastního muzea v Lounech
PhDr. František Kolouch - restaurátor
Ing. Vladimír Mjalovský - předseda teplické pobočky České numismatické společnosti
Mgr. František Mlnařík - odborný pracovník Odboru kultury a památkové péče Krajského úřadu Ústeckého kraje

Vybrané akvizice roku 2019:

* *Rostlinné fosilie,* lokalita uhelná sloj lomu Bílina, různé vzorky, různé rozměry, dar, 54000 Kč
* *Konvice s víkem,* porcelán, malba kobaltem, Český porcelán Dubí, v 72 cm, 2. pol. 20. stol., dar, 2000 Kč
* *Busta,* porcelán, ruční malba, mladá žena s červeným šátkem, Potchappel, Drážďany, v 13 cm, kol. 1900, dar, 2000 Kč
* *Busta,* porcelán, ruční malba, mladá žena s čepcem, barevné květy, Potchappel, Drážďany, v 15 cm, kol. 1900, dar, 2000 Kč
* *Betlém,* technický porcelán, dvoudílný, točeno na kruhu, dekor kobalt, Krupka, 2016, v 58 cm, koupě, 49000 Kč
* *Lustr,* sklo, osmiramenný, ověsový, kovová montáž, 83 x 62 cm, Lustry Kamenický Šenov, bezbarvé ověsky, výzkum, 30000 Kč
* *Psací souprava,* porcelán, malba kobaltem, 6 dílů: tácek, 2 ks kalamář s víkem, vysoušítko, Míšeň, dar, 2000 Kč
* *Nástolec na noze,* porcelán, malba kobaltem, Míšeň, v 20,5 cm, průměr 24 cm, kol. 1900, dar, 1000 Kč
* *Petrolejová lampa,* porcelán, sklo, kov, 4 díly: noha, hořák, 2 ks širm, Míšeň, v 80 cm, kol. 1900, dar, 20000 Kč
* *Obraz v rámu,* mužský portrét, řezník Bruch z Krupky, sign. Franz Hebenbarth, 1934, dar, 4000 Kč
* *Obraz v rámu,* Pohled do Husitské ulice s kostelem, zn. Bergstadchen Graupen in Erzgebirge, Krupka, dar, 4000 Kč
* *Obraz v rámu,* Pohled do horní části Husitské ulice, Krupka, sign. Kahl 1966, dar, 3000 Kč
* *Magnetofon cívkový,* B 113 Tesla, plast, kov, 43 x 40 x 18 cm, dar, 600 Kč
* *Skříňové hodiny,* dřevo, soustružené, kovový hodinový stroj, volutové ozdoby, v 70 cm, dar, 14000 Kč
* *Obraz Holanďanka,* olej, lepenka, Otto Herschel, sign., v rámu, 1924, 54 x 44 cm, koupě, 20000 Kč\
* *Obraz Zelený kostel v Teplicích,* olej, lepenka, Paul Lumnitzer, sign., 1903, koupě, 15000 Kč
* *Spodní prádlo,* úplet, dámské, modré, košilka, spodní kalhoty, koupě, 200 Kč
* *Žardiniera,* keramika, vejce, čtyři nohy, Amphora Trnovany, koupě, 4000 Kč
* *Ohříváček do piva,* sklo, mléčné, chrom. uzávěr s uchem, d 19,5 cm, koupě, 250 Kč
* *Květinová mísa,* sklo, lis, růžové, vložka na květiny, plastika tanečnice, R. Schröter, Inwald, koupě, 800 Kč
* *Klobouk,* plsť, černý, pánský, kůže, Tonak, koupě 150 Kč
* *Buřinka,* plsť, černý, pánská, satén, zn. Adolf Nickel, Teplitz, koupě, 300 Kč
* *Časopis Pestrý týden,* papír, k úmrtí T.G.Masaryka, 1937, koupě, 150 Kč
* *Skříňový gramofon,* dřevo, výklopná dvířka, zásuvka, 43 x 79 x 89 cm, koupě, 1000 Kč
* *Střelecký terč,* dřevo, malba, dva andělé kolem hodin, jeden drží zvon, 1861, Jos. Klobautschnik, něm. nápis, koupě, 30000 Kč
* *Minerály,* lokalita Krupka, Cínovec, Moldava, různé - 2 x kasiterit, 1 x krupkait, 1 x molybdenit, křemen, cinvaldit, záhněda, fluorit-baryt, fluorit, křemen, galenit, koupě, 59000 Kč
* *Minerály,* lokalita Krupka, bismut 7 x 4 cm, krupkait 12 x 6 cm, 14 x 10 cm, 7 x 4 cm, koupě, 10000 Kč

PÉČE O SBÍRKY

V roce 2019 pokračoval muzejní registrátor specialista, kterým je v Regionálním muzeu v Teplicích (dále jen RMT) pracovnice centrální evidence Bc. Kateřina Suchá, ve vedení přírůstkové knihy, dohlížení na průběh zákonných inventarizací a evidence sbírky RMT zapsané na Ministerstvu kultury České republiky (dále jen MK ČR) pod číslem RMT/001-09-27/030001. Dále zajišťovala výpůjční smlouvy, svolávala jednání Poradního sboru pro sbírkotvornou činnost a pořizovala z nich zápisy, zajišťovala aktualizace zápisů v Centrální evidenci sbírek (CES) na MK ČR dle zákona č. 122/2000 Sb. a Vyhlášky č. 275/2000 Sb. o ochraně sbírek muzejní povahy MK ČR: a) o nové přírůstky a b) o sbírkové předměty zpracované během stanoveného období do II. stupně evidence a odpisy. V neposlední řadě shromažďuje a uchovává veškeré doprovodné dokumenty ke sbírkám, jako jsou evidenční karty a knihy, restaurátorské zprávy, posudky, korespondence ohledně nákupů atd.

Bc. Kateřina Suchá byla též pověřena koordinací zavádění nového počítačového evidenčního systému MUSEION v RMT.

Nový evidenční systém pro sbírky MUSEION

Rok 2019 byl pro celé teplické muzeum rokem zásadního přechodu na nový evidenční systém pro předměty ve sbírce muzejní povahy, kterou muzeum uchovává a všestranně o ni pečuje. Původní evidenční systém DEMUS (Dokumentace a Evidence Muzejních Sbírek) poskytovaný Ministerstvem kultury ČR a vyvíjený Metodickým centrem pro informační technologie v muzejnictví CiTeM je v teplickém muzeu používán od roku 1998. V současné době je však už systémem notně zastaralým a přežilým, který neposkytuje dostatečný uživatelský komfort ani funkcionality soudobého moderního evidenčního systému.

Zřizovatel muzea, Ústecký kraj, se proto rozhodl k zásadnímu kroku - převedení sbírkové evidence všech jím zřizovaných muzeí a galerií na novou moderní evidenční platformu a její jednotné pracovní využití. Jako nový evidenční systém byl vybrán software firmy Musoft dodávaný pod názvem MUSEION. Jedná se o otevřený databázový systém s centrální serverovou instalací, který je pro uživatele přístupný na dálku, přes internet prostřednictvím webového klienta. Úspěšně již byl zaveden také ve sbírkových institucích několika dalších krajů v republice. Evidenční systém MUSEION je zpracován jako komplexní nástroj pro evidenci a správu sbírkových předmětů uspořádaných do jednotlivých sbírek muzejní povahy. Postihuje všechny aspekty a momenty správy sbírkových předmětů od jejich pořízení, přes evidenci (včetně té zákonné v Centrální evidenci sbírek), zpracování, digitalizování, konzervování až po jejich uložení, manipulaci, výpůjčky a samozřejmě odborné i populární vytěžení, resp. publikování a vystavování. Výhledově také umožní publikaci sbírkových předmětů a informací o nich na veřejně přístupných portálech eSbirky.cz a europeana.eu. Vedle toho bude možné představit sbírkové předměty také na veřejném publikačním portálu zřizovatele sbirky.kr-ustecky.cz

V průběhu celého roku probíhala postupná migrace elektronických dat z dřívějšího evidenčního systému, tj. přesun těchto dat do nového evidenčního systému MUSEION, bez ztráty informací. Migrace musela být rozdělena do několika etap, protože teplické muzeum předčí všechny ostatní sbírkové instituce kraje jak počtem sbírkových předmětů, o které pečuje, tak i počtem evidenčních záznamů. Mimo to probíhalo postupné zaškolení všech odborných pracovníků pro práci s novým evidenčním systémem. Od roku 2020 je tak, po zevrubné kontrole migrovaných dat, možné plné využití a práce v novém evidenčním systému. Jeho zavedení do všech krajem zřizovaných muzeí a galerií je však rozfázováno až do roku 2022.

Bc. Kateřina Suchá

TVORBA SBÍREK

V oblasti sbírkotvorné činnosti bylo v roce 2019 do sbírek RMT v souladu s dlouhodobými akvizičními plány jednotlivých sbírkových fondů získáno celkem **184** přírůstkových čísel - 912 ks + 25 souborů sbírkových předmětů. Na nákup sbírkových předmětů bylo vynaloženo **238** tis. Kč, čerpaných z investičního fondu.

V rámci akviziční činnosti byly do geologické podsbírky zakoupeny od soukromých sběratelů pana Václava Krtka z Duchcova **4** vzorky velmi vzácných minerálů (krupkait) z Krupky a od pana Zdeňka Dvořáka z Teplic dvě kolekce celkem **14** vzorků vzácných a výstavních minerálů z lokalit užšího regionu, doplňující stávající regionální sbírku. Vlastním sběrem bylo při vykonaných pracovních cestách zajištěno **385** dokumentačních vzorků zkamenělin terciérní flóry, a také minerálů a hornin. Zoologická podsbírka byla vlastními sběry doplněna o **505** dokumentačních entomologických vzorků. Do archeologické sbírky nově přibylo **12** přírůstkových čísel (24 souborů a 65 jednotlivin) a historické sbírky byly prostřednictvím darů a nákupů doplněny o **112** přírůstkových čísel (141 sbírkových předmětů a jejich souborů). Sbírkové fondy knihovny byly nákupem, dary a bezplatnými převody doplněny o **57** svazků knih.

EVIDENCE, DIGITALIZACE A INVENTARIZACE SBÍREK

V roce 2019 byla provedena systematická evidence **5226** sbírkových předmětů a jejich souborů. Dle plánu digitalizace na rok 2019 bylo pořízeno **6511** digitálních fotografií a „skenů" sbírkových předmětů. V rámci další etapy inventarizace celé sbírky RMT zapsané v CES na MK ČR v Praze pod evid. č. RMT/0100-09-27/030001, která je rozplánována na léta 2018-2032, bylo do konce roku 2019 ve všech podsbírkách inventaritzováno množství sbírkových předmětů a jejich souborů dané zákonem v počtu 7% z celé sbírky RMT, tj. celkem **32468** sbírkových předmětů a jejich souborů.

Digitalizace lékárenských a alchymistických rukopisů

Již v minulých letech byly s podporou dotace z rozpočtu oddělení literatury a knihoven MK ČR z podprogramu Memoriae Mundi series Bohemica (VISK 6) digitalizovány vybrané rukopisy z knihovních sbírek Regionálního muzea v Teplicích.

V roce 2019 využilo RMT této dotace k digitalizaci pěti rukopisů s lékárenskou a alchymistickou tématikou z konce 17. století. Získání těchto rukopisů do fondu zámecké knihovny souvisí s pobytem a činností Bartolomea Mencelia v Teplicích. Ten podle poznámky tehdejšího lázeňského doktora J. F. Kempa, pracoval v chemické laboratoři na teplickém zámku na přípravě léků, esencí, extraktů a špiritusů a založil zde také mineralogický kabinet, který pečlivě doplňoval po dobu třiceti let.

Digitalizaci rukopisů provedlo digitalizační centrum AiP Beroun s.r.o. Digitální data historických dokumentů byly uloženy v Centrálním datovém uložišti Národní knihovny ČR a dále zpřístupněna nejširší veřejnosti na internetu v digitální knihovně Manuscriptorium, kterou spravuje Národní knihovna ČR.

O digitalizaci rukopisů byla široká veřejnost informována přes webové stránky muzea a pomocí sociálních sítí. Na webových stránkách RMT v sekci Knihovna je link s názvem digitalizovaných rukopisů, který uživatele přesměruje do digitální knihovny Manuscriptorium, kde můžou jednotlivé svazky zhlédnout.

Mgr. Monika Novotná

RESTAUROVÁNÍ SBÍREK MIMO RMT

Z přidělených prostředků z programu ISO-d MK ČR na rok 2019 na náročné restaurování sbírkových předmětů byly zrestaurovány **dva vzácné obrazy** - portrét teplického starosty Franze Nechodoma a jeho manželky, OP 5 a OP 4, olejomalby, počátek 40. let 19. století, autor Antonín Machek (1775-1844), 77x59 cm. Obrazy byly uvedeny do stavu, který zajistí jejich bezpečné uložení, možnosti krátkodobého vystavení i jejich prezenční studium badateli. Restaurátorka ak. mal. Theodora Popová maximálně respektovala jejich historickou hodnotu. Obrazy byly po restaurování uloženy v depozitáři na teplickém zámku a v nejbližší době bude jejich restaurovaná podoba přestavena veřejnosti.

KONZERVOVÁNÍ A RESTAUROVÁNÍ SBÍREK V RMT

Pracovníci konzervátorského oddělení RMT v roce 2019 očistili, restaurovali a konzervovali celkem **2090** sbírkových předmětů. Bylo očištěno, restaurováno a konzervováno 377 sbírkových předmětů z historických sbírek (16 ks keramiky, 230 kombinovaných předmětů, 12 obrazů, 1 uniforma, 11 obrazových rámů a 107 mincí), očištěny desítky předmětů před stěhováním do dočasného depozitáře v bývalé Obřadní síni a v Jateční ulici a náročně ošetřeno 72 předmětů proti plísni a následně kompletně vystěhován depozitář v tzv. Johaně do dočasného depozitáře v Jateční ulici ve spolupráci se správcem depozitáře a správcem objektů.

Dílna konzervátorky papíru byla v roce 2019 v Archeologickém depozitáři v Sobědruhách (AD) přestěhována do nových prostor, kde bylo v průběhu roku vyrobeno 59 hlubokých paspart, zarámováno a adjustováno 70 grafik a vyrobeno 50 podložek na výstavu Umění v nouzi?!. Dále očištěno dalších 126 grafik, 27 grafik bylo zrestaurováno a vyrobeno 41 obalů k jejich uložení a provedena očista a drobné úpravy 300 knih a starých tisků z knihovních sbírkových fondů na teplickém zámku (regionální fond, zámecká knihovna a odborná literatura). Během revize bylo dále ošetřeno a vysáto 1104 knih. Zároveň bylo vytřeno od prachu 28 polic a vyrobeno 8 obalů na knihy. V klášterní knihovně v Oseku bylo vydezinfikováno, vysáto, očištěno a zakonzervován potahový materiál u 33 knih. U 7 knih byla vytvořena konzervátorsko-restaurátorská zpráva kvůli složitějšímu ošetření. Dále byl v knihovně v klášteře v Oseku proveden a vyhodnocen stěr plísní, vysáto 188 knih a vyrobeny a instalovány 3 závěsy na dveře k zajištění lepších klimatických podmínek.

Mimo plán byly opraveny kopie 5 fresek z výstavy Severozápadní Čechy za vlády Lucemburků, pracovníci konzervátorského

oddělení se zúčastnili 2 seminářů a školení k novému evidenčnímu programu Museion, pracoviště konzervátorských dílen bylo upraveno dle požadavků zvýšení bezpečnposti práce, byl uskutečněn Den otevřených dveří (15. 6.), byla zajištěna demontáž, stěhování a očista lékárny "U Slunce", provedeny stěry plísní v depozitářích v tzv. Johaně a v Jateční ulici, spolupracovalo se na snímání a uložení plastiky M. Žofky v Proboštově, bylo vyrobeno album pro hraběte Clary-Aldringen a papírový morový sloup.

V konzervátorské dílně archeologického oddělení bylo v roce 2019 rekonzervováno **137** nádob a **1** kostěné šídlo a provedena konzervace **480** kovových předmětů získaných terénními aktivitami archeologického oddělení v roce 2019 a rekonzervace **46** kovových předmětů z fondu Teplice.

V roce 2019 byla uvedena do provozu Rentgenologická laboratoř ke konzervaci kovů a archeologizovaného skla v Archeologickém depozitáři v Sobědruhách, v níž byl do 31. 12. 2019 proveden RTG průzkum **191** archeologických kovů.

Do restaurování a konzervování (dodavatelsky) bylo v roce 2019 investováno cca **725** tis. Kč.

Nová rentgenologická laboratoř ke konzervaci kovů a archeologizovaného skla

Pracoviště Regionáního muzea v Teplicích (RMT) v Sobědruhách u Teplic poskytuje od roku 2019 odborné i laické veřejnosti možnost prozařování předmětů rentgenovým zářením a jejich následné zobrazení na monitoru a vytištění či uložení digitálních dat výsledků šetření. Laboratoř bylo možné vybudovat jen díky vstřícnosti a štědrosti zřizovatele muzea Ústeckého kraje. Cílem celého projektu byla modernizace specializovaných dílen RMT a vytvoření laboratoře tak, aby mohly sloužit k primární i následné konzervaci sbírkových předmětů zejména archeologických kovů a archeologizovaného skla, pro muzea zřizovaná Ústeckým krajem, tedy pro účely ochrany a rozvoje kulturního dědictví v péči kraje. V průběhu roku 2018 proběhly stavební úpravy stávajících konzervátorských dílen, předcházející instalaci dodaného vybavení nové specializované laboratoře i stávajících pracovišť, které bylo dokončeno v únoru 2019. Náklady na vytvoření nové specializované laboratoře, včetně stavebních úprav v hodnotě téměř **2,5 mil.** Kč, dosáhly výše celkem 12 milionů Kč. Základem nového specializované laboratoře pro konzervaci kovů a archeologizovaného skla je kombinované rentgenové zařízení a dva mobilní spektrometry, využívající pro materiálovou analýzu rentgenovou fluorescenční spektroskopii (XRF), jednoduchou, velmi přesnou a vysoce ekonomickou analytickou metodu stanovení chemického složení materiálů. Obě zařízení samozřejmě pracují v režimu vysoce přesných a především nedestruktivních analytických metod, tak aby mohlo být zajištěno maximální uchování zkoumaných předmětů. Vybavení nového specializovaného pracoviště je ještě doplněno o metalografický mikroskop, stereoskopický mikroskop pro digitální snímkování, digestoř, horkovzdušnou laboratorní sušárnu a stříkací box. Konzervátorská pracoviště byla také nově vybavena automatickým odsáváním nečistot z pracovních ploch a rozvody stlačeného vzduchu z nového centrálního kompresoru.

Pracoviště pracuje v plném režimu, je schopno zajišťovat všechny zakázky i pro ostatní organizace, které nemají příslušné specialisty nebo nutné technické vybavení, případně pro soukromé osoby za úplatu (viz ceník RTG na webových stránkách RMT). V případě Vašeho zájmu kontaktujte pracoviště Archeologického depozitáře v Sobědruhách (AD) na adrese: Srbická 479, Teplice-Sobědruhy, tel. 414 121 627 či 732 941 710 nebo e-mailem: kovacova@muzeum-teplice.cz

Záchrana reliéfu významného teplického sochaře Milana Žofky

Ve dnech 17. - 20. listopadu 2019 pracovníci Regionálního muzea v Teplicích sejmuli nástěnný reliéf z budovy firmy Geoindustrie v obci Proboštov, neboť budova byla určena k demolici. Autorem reliéfu o rozměru 6 x 3 m s motivem uhelné sloje je teplický sochař Milan Žofka. Akce nebyla plánovaná. Jednalo se o záchranu uměleckého díla de facto na poslední chvíli. Reliéf měla původně sejmout profesionální restaurátorská firma. Ta také vypracovala restaurátorský záměr i s finanční rozvahou, která se však jen v první etapě prací vyšplhala na částku 160 tis. Kč. Tuto sumu si bohužel obec Proboštov nemohla dovolit zaplati ze svého rozpočtu. Podala proto žádost o dotaci na Ústecký kraj, kde bohužel s žádostí neuspěla, o čemž se dozvěděla až krátce před začátkem demoličních prací. V tomto okamžiku již nebylo možné déle otálet. Reliéf se teplické muzeum rozhodlo sejmout vlastními prostředky a silami. Před zahájením prací nejdříve muzejní fotografka dílo nafotila celkově i po jednotlivých segmentech. Všech 302 dílů jsme následně očíslovali. Kolegyně z historického oddělení narychlo zajistily větší množství přepravek a banánových krabic určených k transportu jednotlivých dílů do muzejního depozitáře. Nyní bylo možné zahájit snímání jednotlivých částí reliéfu pomocí sekáčku a paličky. Sejmuté díly byly následně ještě jednou očíslovány, zabaleny do krabic a převezeny do muzejního depozitáře, kde budou dočasně deponovány, dokud se nenajde jiný vhodný objekt pro umístění reliéfu. Na záchranných pracích se podílel tým zaměstnanců muzea z provozního, historického a restaurátorského oddělení. Je třeba velmi ocenit jejich nadšení a snahu zachránit umělecké dílo před jistou zkázou. Mnohé realizace ve veřejném prostoru ze 70. - 80. let 20. století takové štěstí neměly. Reliéf Milan Žofka zhotovil v roce 1988. Veškeré práce na uměleckém díle provedl autor sám, vlastnoručně. Realizace trvala zhruba půl roku. Vlastnímu osazení předcházely kresebné návrhy, příprava hmoty, modelování, čištění a rozřezání reliéfu na jednotlivé díly. Následoval výpal a konečné osazení na stěnu.

Milan Žofka (1946-2018) je rodákem z Mostu. Vystudoval Střední uměleckoprůmyslovou keramickou školu v Karlových Varech. Po základní vojenské službě nastoupil do duchcovské porcelánky, kde se naučil vyrábět složité formy a techniku vypalování. Později tyto zkušenosti zúročil při práci na vlastních projektech. Od počátku 70. let 20. století realizoval mnoho uměleckých děl ve spojení s architekturou, jak v severočeském regionu, tak i po celé republice. Byl umělecky aktivní v období, kdy většina architektonických zakázek musela plnit zákon, který ukládal, aby každá státní stavba dala 1% až 4% z celkového rozpočtu na „výzdobu". Toto „čtyřprocentní umění" pak tvořilo estetické dominanty ve veřejném prostoru kolem vznikajících sídlišť, poliklinik, obchodních domů, výrobních podniků, administrativních a správních budov, hotelů, plaveckých bazénů nebo škol. Milan Žofka zhotovil v 70. - 80. letech více jak šedesát keramických reliéfů, fontán a plastik do veřejného prostoru. Známé jsou reliéfy a výzdoba interiéru hotelu Vladimír v Ústí nad Labem, na které spolupracoval s architektem Rudolfem Bergrem z ústeckého Stavoprojektu, nebo fontány v Teplicích či reliéf s hokejisty z budovy bývalého zimního stadionu v Teplicích. Žofkovy solitéry zdobí i mnoho soukromých interiérů a zahrad. Milan Žofka, i když pracoval v době totalitního režimu, se ideově nepodbízel. Inspiraci hledal především v přírodě. Rád pracoval s hrubší šamotovou neglazovanou hlínou, kterou místy doplňoval práškovými oxidy kovů, zejména v modré barevnosti. Glazuru používal jen zřídka, neboť chtěl, aby skulptura dýchala svou vlastní strukturou, aby byl keramický materiál nosný sám o sobě. Zajímal se o to, aby se každé konkrétní dílo hodilo do určitého prostoru a něčím člověka oslovovalo.

Regionální muzeum v Teplicích získalo z pozůstalosti do svých sbírek kresebnou a fotografickou dokumentaci tvorby Milana Žofky. Na rok 2021 připravuje výstavu k nedožitému 75. výročí narození autora včetně katalogu, který by zmapoval autorovu uměleckou tvorbu.

Restaurování pozdně renesanční malby na klenbě barokní knihovny Regionálního muzea v Teplicích

V roce 2019 se podařilo dokončit restaurování nástěnných maleb, které pocházejí ze 17. století a dochovaly se společně s původním knihovním barokním mobiliářem v bývalé zámecké knihovně Clary-Aldringenů, umístěné ve II. patře, v západní věži, teplického zámku. Restaurátorské práce prováděla od září 2018 akademická malířka a restaurátorka MgA. Terezie Kolářová. Původní malba byla pravděpodobně někdy ve 20. století při opravách před zabílením škrábána a poté zakryta dvěma vápennými vrstvami a jednou nejmladší bílou vrstvou klihového nátěru (hlinkou). Po restaurátorském průzkumu z roku 2014, který zpracovala Mgr. art. Kateřina Prokopová, bylo rozhodnuto provést jejich celoplošný odkryv a restaurování stropu a okenních a dveřních špalet na ploše cca 36 m². V roce 2015 bylo dokončeno restaurování cca 11 m² klenby a odkryta jedna stěna dveřní špalety. Při dalších etapách odkryvu a restaurování maleb v letech 2018-19 bylo třeba respektovat postupy a technologie použité při restaurování první části a přizpůsobit se v retuši a rekonstrukcích ornamentů již hotovým částem, přičemž nebylo možné používat jiné nástroje (např. kladívka) pro mechanický odkryv než jsou různé typy a druhy skalpelů.

Po celkovém scelení (vyretušování) šedého podkladu malby byla zahájena retuš pozdně renesanční dekorativní výmalby. Byla zvolena technika nápodobivé retuše přírodními pigmenty pojenými akrylátovou disperzí. V místech, kde se původní výmalba téměř nedochovala, bylo přistoupeno k rekonstrukci chybějících částí dekorů. Vzhledem k charakteru a námětu malby - opakující se motiv florální výzdoby - byly pomocí šablony převedeny fragmenty dekoru ze zachovaného celku. Stejným způsobem byl doplněn

pravidelný dekor na klenebních žebrech, který se na většině míst nedochoval. U postranních špalet byla pomocí napodobivé retuše scelena a doplněna malba iluzivní draperie. U horní špalety dveří byl taktéž pomocí napodobivé retuše scelen a doplněn motiv iluzivního jehlanu. U ostění dveří byly z vnitřní strany sejmuty druhotné vrstvy, vytmeleny defekty a rekonstruován šedý nátěr.

Celá místnost je obestavena barokním mobiliářem - knihovnou, která zůstala bez zásahu restaurátorky. Po domluvě s odborným památkovým dozorem bude ještě řešeno její ošetření a také zvolen vhodný způsob osvětlení. Podle restaurátorky bude vhodné nasvítit klenbu rozptýleným světlem. Poté by se sem do barokní knihovny měly vrátit knižní svazky původní zámecké knihovny a po zajištění vhodných klimatických a bezpečnostních podmínek v omezeném režimu zařadit prohlídku expozice barokní knihovny do průvodcovských tras na teplickém zámku a umožnit tak její návštěvu nejširší veřejnosti.

Zámeckou knihovnu v Teplicích založili, případně sem převezli, dlouholetí majitelé teplického panství a zámku Clary-Aldringenové v polovině 17. století. Podle závěrů PhDr. Jany Peruz Michlové, která se dlouhodobě věnuje studiu a publikaci výsledků svého bádání o teplické zámecké knihovně a zasloužila se i o zahájení restaurování jejích původních prostor,* nechal samostatný prostor ve II. patře teplického zámku, vybavený barokním mobiliářem připomínajícím klášterní knihovny, pro svou knižní sbírku zřídit František Karel Clary-Aldringen (1675-1751). Vzorem mu pravděpodobně byla barokní knihovna nedalekého cisterciáckého kláštera v Oseku.

Fond bývalé zámecké knihovny Clary-Aldringenů je dnes součástí sbírek Knihovny Regionálního muzea v Teplicích. Z původních 60 000 svazků se podařilo pracovníkům muzea v uplynulých letech z tzv. svozových míst získat a navrátit zpět 18 000 knih, rukopisů a původních svazkových katalogů. Právě staré katalogy nám podávají svědectví o vlastním obsahu knihovny a zároveň informují o organizaci knihovních fondů a jejich uspořádání v prostoru celého zámku od poloviny 17. století. Část z nich bude v nejbližší době díky dokončení restaurátorských prací umístěna do prostoru původní zámecké knihovny.

**MICHLOVÁ, Jana: Poznámky k minulosti zámecké knihovny Clary-Aldringenů. In: Zprávy a studie Regionálního muzea v Teplicích. Sv. 31. Teplice 2016, s. 207-214.*

SPRÁVA DEPOZITÁŘŮ A MANIPULACE SE SBÍRKAMI

Dle plánu na rok 2019 prováděli správci depozitářů pravidelné kontroly klimatických podmínek v depozitářích a expozicích a své postřehy zapisovali do zpráv, které byly čtvrtletně vyhodnocovány a předkládány řediteli muzea ke konzultaci a případnému řešení závad.

Pracovníci přírodovědného oddělení v roce 2019 **2x** provedli periodické ošetření zoologických sbírek v depozitářích a v expozici. Pokračovali v pořádání geologické sbírky v Archeologickém depozitáři v Soběd ruhách (AD) a vytváření polohopisu jednotlivých sbírkových předmětů. V první polovině roku 2019 byl přestěhován zoologický depozitář z hlavní budovy zámku do náhradních prostor v AD v Soběd ruhách a do dočasného depozitáře v Jateční ulici. Převezené předměty byly postupně uspořádávány.

Archeologické oddělení v roce 2019 spolupracovalo na otevření nové rentgenologické laboratoře ke konzervaci kovů a archeologizovaného skla v AD v Soběd ruhách. Mimo plán pak proběhlo přenastavení měřičů, v depozitáři A byl instalován nový regál a zavedeny knihy kontrol žebříků a regálů.

Pracovníci historického oddělení pokračovali v práci na vytváření lokačních seznamů sbírek, pořádali depozitář textilu, dvourozměrné sbírkové předměty ukládáli do nekyselých obalů a přemísťovali mince z historizujících numismatických skříní do nových bezpečnostních skříní. V roce 2019 byl připraven studijní depozitář secesní keramiky - proběhly stavební úpravy prostoru, likvidace starých regálů a instalace nových vyrobených na míru. Dále bylo zabaleno a přemístěno **3069** sbírkových předmětů (1667 ks - sbírky historie a etnografie, 491 ks - sbírka obrazů a plastik a 911 ks - studijní depozitář) z depozitářů ve II. patře teplického zámku z důvodu plánované opravy střechy na hlavní budově muzea do provizorního depozitáře v Jateční ulici a mimo plán bylo přestěhováno **69** sbírkových předmětů z depozitáře v tzv. Johaně do provizorního depozitáře bývalé školy v Jateční ulici.

V knihovně v klášteře v Oseku byly provedeny a vyhodnoceny stěry plísní a na teplickém zámku byly dokončeny restaurátorské práce v barokní knihovně ve věži teplického zámku - prozatím nedošlo k přesunu knihovních jednotek, protože musí být nejprve očištěn původní knihovní mobiliář a zajištěno vhodné osvětlení.

ODBORNÁ KNIHOVNA

V roce 2019 bylo katalogizováno celkem 1500 svazků odborné literatury a 44 periodických tisků. Napočítáno bylo celkem 214 vstupů do online katalogu a 1353 dotazů na hledání. V souborném katalogu Národní knihovny je momentálně teplická knihovna pod siglou TPE001 uvedena v poli Vlastnictví dokumentu u 85 periodik a 3219 knih a speciálních dokumentů. Dále bylo pracovnicemi odborné knihovny prezenčně zapůjčeno 578 knih z fondu odborné literatury a zajištěno 1022 absenčních výpůjček knih včetně výpůjček pracovníkům muzea. I v roce 2019 knihovna Regionálního muze a v Teplicích poskytovala bibliograficko-informační služby badatelům a její zkatalogizované knižní svazky byly zpřístupněny v online katalogu Clavius. Akvizice odborné literatury probíhala v rozmezí finančních prostředků a do konce roku 2019 byl aktualizován soupis regionálního periodického tisku v knihovnách muzeí a galerií severních Čech.

VĚDECKOVÝZKUMNÁ A DOKUMENTAČNÍ ČINNOST

Grant MK ČR

V roce 2019 pokračovaly práce na grantu MK ČR „Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu (TLK)“ dokumentací tradičního lidového řemesla v Ústeckém kraji, administrativní a metodickou prací spojenou s návrhy na nemateriální statek TLK Ústeckého kraje (ÚK), prací s návrhy na Ocenění TLK ÚK Zlatý džbánek a terénní dokumentací projevů tradiční nemateriální lidové kultury v rámci ÚK slovní a fotografickou metodou.

Regionální centrum pro tradiční lidovou kulturu Ústeckého kraje

Centrum je specializovaným pracovištěm historického oddělení Regionálního muzea v Teplicích (RMT). Jeho úkoly vycházejí ze schválené Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v ČR. K hlavním úkolům této koncepce patří shromažďování informací o regionálních akcích zacílených na projevy TLK a z nich vyhledat a zpracovat informace, které by se využily pro školní výchovu. Mezi další úkoly v projektu TLK patří vytvoření studie, která bude zaměřena na určitý tématický okruh z dokumentačního výzkumu. K významným prioritám ve výzkumu TLK v ÚK patří vyhledávání řemeslníků, kteří se věnují lidovým řemeslům. Do této kategorie spadají řemesla zabývající se zpracováním dřeva (hračkářství, výroba nástrojů a kuchyňského náčiní, tesařská a sekernická výroba), textilní (zpracovávání vlny, lnu, příze, vyšívání, pletení, šití), keramická výroba (výroba hrnčiny a kameniny), výtvarná umělecká řemesla (malby a podmalby svatých), košíkářství, malířsky kraslic, kovářství, pletení z kukuřičného šustí, pletení z orobince a další.

Regionální centrum pro TLK při RMT vyzývá širokou veřejnost k aktivní účasti na dokumentaci nehmotné lidové kultury v ÚK. Pokud sami pořádáte nebo víte o akci spojené s tradiční lidovou kulturou v Ústeckém kraji, žádáme Vás, o její ohlášení pracovnici Regionálního muzea v Teplicích (Bc. Markéta Kašparová, tel. 412 359 040, kasparova@muzeum-teplice.cz, Zámecké náměstí 14, Teplice). Uvítáme jakékoli informace o událostech lidového charakteru v celém Ústeckém kraji.

Do dokumentace nehmotných lidových statků v ÚK bychom rádi zapojili veřejnost - soukromé osoby i organizace. Na našich webových stánkách naleznete Návrhový list, kde můžete vyplnit údaje o nehmotném lidovém statku. Řádně vyplněný dokument odešlete do RMT. Odborný pracovník předloží Návrhový list odborné komisi pro TLK a ta rozhodne o jeho případné zapsání na regionální seznam.

Vlastní vědeckovýzkumné úkoly

Vedoucí přírodovědného oddělení M. Radoň v roce 2019 v rámci výzkumu paleontologických a mineralogických lokalit Českého středohoří a Krušných hor na Teplicku realizoval **24** pracovních cest, z toho 17 cest za účelem systematického terénního průzkumu. Ostatních 7 pracovních cest bylo realizováno za účelem excerpce literárních archivních fondů, prohlídky sbírek jiných muzeí a konzultací s odborníky. M. Žemlička prováděl monitoring migrujících druhů motýlů v oblasti Zámecké zahrady v Teplicích.

Archeolog PhDr. J. Šteffl, Ph.D. pokračoval v nedestruktivním výzkumu lokalit Štěpánská hora a Hradišťany (okr. TP), který bude ukončen v roce 2020 vydáním další monografie. Archeoložka Mgr. K. Viktorová průběžně prováděla výzkum polykulturní lokality Hrobčice.

Vedoucí historického oddělení PhDr. B. Chleborádová prováděla rešerše k výstavě o meziválečné kulturní činnosti v Teplicích, která byla realizována na konci roku 2019 a bude pokračovat další výstavou na začátku roku 2021. Mgr. P. Boušková dokončila knihu o Reginaldu Czermackovi, připravila výstavu fotografií Františka Fridricha a připravovala rešerše k historii rodiny Stradalů a židovských průmyslníků. MgA. J. Bažantová pokračovala ve výzkumu zaniklých skláren na Teplicku a dokončila knihu o sklu ze Mstišova, která byla vydána na konci roku 2019. Mgr. J. Zajíc zkoumal české menšiny na Teplicku a Mostecku v letech 1918-38.

Vedoucí muzejní knihovny PhDr. J. Perutz Michlová a PhDr. J. Wolf pokračovali ve zpracovávání historické knihovny rodiny Clary - Aldringenů redakcí **393** záznamů a prováděli průzkum, porovnání a zhodnocení soupisů hostů teplických lázní z 18. - 20. století.

Provoz a údržba budov

Provozní oddělení RMT v roce 2019 provádělo běžnou údržbu na zámku v Teplicích a v Archeologickém depozitáři v Soběd ruhách a podílelo se na realizaci všech výstav, stěhování sbírkových předmětů do provizorního depozitáře v bývalé škole v Jateční ulici, demontáži a přepravě rušené lékárny "U Slunce" a snímání reliéfu Milana Žofky. Vedoucí provozního oddělení Miloslav Černý zodpovídal za koordinaci a řízení realizace servisu a oprav a zajišťoval správu budov a servis technického zařízení i za pomoci dodavatelských služeb.

V roce 2019 byly dodavatelsky zajištěny tyto činnosti:

ZÁMEK TEPLICE

Byly provedeny opravy střech, okapů a vyčištěny dešťové svody - *náklady cca 25 tis. Kč*

Proběhla údržba a tlakové čištění ležatých rozvodů kanalizace - *náklady cca 25 tis. Kč*

Mimo plán byly odborně ošetřeny platany na vnitřním nádvoří - *náklady cca 4,5 tis. Kč*

ARCHEOLOGICKÝ DEPOZITÁŘ V SOBĚDRUHÁCH

Byla opravena kotelna - *náklady cca 40 tis. Kč*

Mimo plán byla opravena střecha poničená větrem - *náklady cca 430 tis. Kč*

Do rekonstrukce a údržby objektů RMT bylo v roce 2019 investováno **529** tis. Kč.

Pracovníci provozního oddělení při snímání plastiky Milana Žofky (více na s. 49)

HOSPODAŘENÍ V ROCE 2019

Regionální muzeum v Teplicích, příspěvková organizace Ústeckého kraje hospodaří s peněžními prostředky získanými vlastní činností a příspěvkem z rozpočtu svého zřizovatele Ústeckého kraje. Dále hospodaří s prostředky svých fondů a s peněžitými dary. Závazné ukazatele stanovené zřizovatelem nelze překročit. RMT nemá ve zřizovací listině uvedenou doplňkovou činnost a ani ji neprovádí.

Rozpočet Reginálního muzea v Teplicích, p. o. na rok 2019 byl schválen Radou Ústeckého kraje dne 22.11.2018 usnesením číslo 024/53R/2018. Kontrolu v účetnictví provádí auditorská firma. Nedostatky v účetnictví v roce 2019 nebyly zjištěny.

PŘÍJMY

Příjmy celkem	**37 819 000 Kč**
Příspěvek na provoz od zřizovatele Ústeckého kraje	34 295 000 Kč
Příspěvek na provoz ze státního rozpočtu	476 000 Kč
Příjmy z vlastní činnosti	445 000 Kč
z toho příjmy ze vstupného	*268 000 Kč*
z toho příjmy z prodeje upomínkových předmětů, publikací apod.	*60 000 Kč*
Ostatní výnosy výše neuvedené	2 385 000 Kč

VÝDAJE

Výdaje celkem	**37 819 000 Kč**
Mzdové náklady	19 831 000 Kč
Sociální a zdravotní pojištění	6 726 000 Kč
Ostatní osobní náklady	362 000 Kč
Ostatní sociální náklady	807 000 Kč
Výdaje na nákup sbírkových předmětů	238 000 Kč
Náklady na restaurování a konzervování	725 000 Kč
Spotřeba materiálu, energie, zboží a služeb	5 094 000 Kč
Náklady na rekonstrukci a údržbu objektů	529 000 Kč
Ostatní náklady výše neuvedené	1 358 000 Kč

ÚČELOVÉ PŘÍSPĚVKY

Pořízení speciálních úložných systémů pro sbírkové předměty (Usnesení Rady ÚK č. 114/53R/2018)	500 000 Kč
Restaurování barokní výmalby prostor původní knihovny v zámecké věži (Usnesení Zastupitelstva ÚK č. 018/16Z/2018)	415 000 Kč

MALÁ STATISTIKA ROKU 2019

Počet zaměstnanců celkem (fyzický stav/přepočtený stav)	**70** (58,7)
Počet evidenčních čísel sbírkových předmětů a jejich souborů k 31.12. 2019	**463820**
z toho digitalizovaných	*128 257*
z toho počet knihovních jednotek k 31.12. 2019	*77 874*
Počet evidenčních čísel přírůstků zapsaných za rok 2019	**184**
Výdaje na nákup sbírkových předmětů v roce 2019	**cca 238 tis. Kč**
Náklady na rekonstrukci a údržbu objektů RMT v roce 2019	**cca 529 tis. Kč**
Počet inventarizovaných evid. čísel sbírkových předmětů nebo jejich souborů v roce 2019	**32468**
Počet evid. čísel sbírkových předmětů nebo jejich souborů vyřazených ze sbírky v roce 2019	**0**
Počet zkonzervovaných a zrestaurovaných sbírkových předmětů v roce 2019	**2092**
Počet zpracovávaných vědeckovýzkumných úkolů v roce 2019	**10**
Počet zápůjček sbírkových předmětů celkem za rok 2019	**8** (81 předmětů)
Počet výpůjček sbírkových předmětů celkem za rok 2019	**20** (427 předmětů)
Počet vydaných publikací	**6**
Počet uspořádaných výstav v RMT v roce 2019	**13**
výstavy z vlastních sbírek	***8***
výstavy ve spolupráci	***3***
výstavy v pronájmu	*2*
Počet exponátů měsíce	**12**
Počet doprovodných akcí konaných v RMT v roce 2019	**43**
Počet programů pro školy konaných v RMT v roce 2019	**129**
Za vstupné v roce 2019 vybráno celkem	**cca 268 tis. Kč**
Návštěvníci RMT v roce 2019 celkem	**34800**

expozice	***4221***	*výstavy*	***12573***	*doprovodné akce*	***4884***
programy pro školy	***3250***	*exponát měsíce*	***3480***	*badatelé*	***1325***
komentované prohlídky	***3380***	*pronájmy*	***1687***		

SEZNAM PRACOVNÍKŮ RMT V ROCE 2019

Ředitel
Mgr. Radek Spála

Statutární zástupkyně
Ludmila Buryšková

Útvar ředitele
Zdenka Vlčková
asistentka ředitele, personalistka

Bc. Kateřina Suchá
centrální evidence, registrátor specialista

Marie Machová (do 31. 1.)
Ing. Jana Ličková (od 1. 7.)
kontrolorky

Jan Kašpar (do 31. 12.)
fotograf, bezpečnostní referent

Františka Svobodová, Markéta Koblihová,
Hana Jonášová, Jitka Jiránková
zřízenkyně v kulturním zařízení

Jiří Batelka, Jiří Vondráček,
Eva Beranová, Vlasta Soorová
průvodci

Oddělení organizační a vnějších vztahů
Mgr. Eva Klášterková
vedoucí oddělení, organizační poradkyně

Vlasta Tichá
pracovnice vztahů k veřejnosti

MgA. Iva Kolorenčová (od 1. 2.)
výstavářka

Mgr. Vendula Fremlová, Ph.D.
muzejní pedagožka

Ivana Šváchová (1. 9. - 22. 11.)
výstavářka, muzejní pedagožka

BcA. Zlatuše Ceé (od 5. 8.)
fotografka, dokumentátorka

Ekonomické oddělení
Ludmila Buryšková
vedoucí oddělení, finanční referentka

Jana Stehlíková
účetní

Alena Veselá (do 24. 4.)
Hana Václavová (od 1. 1.)
mzdové účetní

Ing. Bohuslav Matouš
správce výpočetní techniky

Anna Nováková (do 31. 12.)
Vlasta Sochůrková (od 4. 12.)
pokladní

Vladimír Tymich (do 31. 12.)
řidič

Archeologické oddělení
PhDr. Lucie Kursová
vedoucí oddělení, archeoložka

Blanka Linhartová
Anita Kadlecová (od 1. 12.)
dokumentátorky

Milena Cestrová (do 15. 7.)
fotografka

PhDr. Jindřich Šteffl, Ph.D.
Mgr. Kateřina Viktorová (do 30. 11.)
Mgr. Jaroslav Hudec
archeologové

Michala Škarová (od 2. 9.)
konzervátorka

Mgr. Kateřina Laufová (na MD)
Bc. Radka Procházková (zástup za MD)
kurátorky

Dáša Víchová (od 1. 2.)
administrativní pracovnice

Historické oddělení
PhDr. Bohuslava Chleborádová
vedoucí oddělení, kurátorka

Mgr. Pavlína Boušková
MgA. Jitka Bažantová
Mgr. Jindřich Zajíc (od 1. 4.)
kurátoři

Bc. Markéta Valtrová Kašparová (na MD)
Mgr. Monika Novotná (zástup za MD)
kurátorky

Nina Holánová
dokumentátorka, správkyně depozitáře

Petra Pazderníková, Marcela Jurenková
správkyně depozitáře

Marie Pekárková (do 31. 12.)
Růžena Jungbauerová (od 7. 1.)
Jarmila Černá (od 1. 10.)
dokumentátorky

Knihovna
PhDr. Jana Michlová (do 18. 10.)
Mgr. Monika Novotná (od 21. 10.)
vedoucí oddělení, kurátorky, správkyně depozitáře

PhDr. Jiří Wolf
knihovník

Miroslava Kraflová (do 12. 6.)
Giliola Šašková (do 8. 10.)
Dana Marholdová
knihovnice

Přírodovědné oddělení
Miroslav Radoň
vedoucí oddělení, kurátor, správce depozitáře

Jitka Vlasáková
dokumentátorka, správkyně depozitáře

Miroslav Žemlička
kurátor, správce depozitáře

Bc. Kristýna Chmelová (od 1. 6.)
dokumentátorka

Konzervátorské oddělení
Vlaďka Majerová
vedoucí oddělení, restaurátorka, konzervátorka

Miloš Pecka
konzervátor, preparátor

Kateřina Dlabačová
konzervátorka, restaurátorka

Monika Fricová, DiS.
Kamila Kováčová Zítová
konzervátorky, RTG laboratoř

Provozní oddělení
Miloslav Černý
vedoucí oddělení, referent majetkové správy

Martin Herbst
zámečník

Petr Černý
elektrikář

Jaroslav Soukup (do 28. 2.)
Radek Vorel
truhláři

Jan Hirschkorn (do 23. 1.)
Jindřich Kořán (od 1. 3.)
zedníci

Jaroslava Faiglová
Slávka Koliandrová
Marcela Demeterová (od 1. 1.)
uklízečky

Erika Bálková
Ing. Petruška Herciková (do 31. 8.)
Radka Černá (od 1. 12.)
zřízenkyně v kulturním zařízení

Petr Höhnel
Milan Chovančík
Dalibor Stehlík
noční vrátní

HLAVNÍ ÚKOLY ROKU 2020

* rekonstrukce střechy na hlavní budově zámku v Teplicích;
* uspořádání výstavy **Teplicko objektivem Františka Fridricha** včetně doprovodných akcí;
* vydání katalogů **Umění v nouzi** a **Teplicko objektivem Františka Fridricha**;
* zavedení programu **MUSEION** do muzejní evidence všech sbírek RMT;
* zpřístupnění **Studijního depozitáře secesní keramiky a porcelánu** veřejnosti;
* sestavení **Střednědobé koncepce sbírkotvorné činnosti RMT do roku 2025**.

KONTAKTNÍ ADRESY

Regionální muzeum v Teplicích, p. o.
Zámecké náměstí 14
415 01 Teplice
tel.: 412 359 000
info@muzeum-teplice.cz
www.muzeum-teplice.cz
facebook.com/muzeum.teplice

Archeologický depozitář
a specializovaná muzejní pracoviště
Srbická 479, 415 10 Teplice - Sobědruhy
tel.: 417 553 130
Rentgenologická laboratoř ke konzervaci kovů
a archeologizovaného skla
tel. 414 121 627

rmt

Regionální
muzeum
v Teplicích

VÝROČNÍ ZPRÁVA ZA ROK 2019

ISBN 978- 80-85321-89-0

Vydalo Regionální muzeum v Teplicích, příspěvková organizace Ústeckého kraje.
Sestavila a k tisku připravila *Mgr. Eva Klášterková* s použitím interních materiálů.
Fotografie *Jan Kašpar* a *BcA. Zlatka Ceé*

Náklad 50 ks

Publikace je výhradním vlastnictvím Regionálního muzea v Teplicích, příspěvkové organizace, a nesmí být použita, ani její části, pro jiné účely bez jeho výslovného souhlasu.

NEPRODEJNÁ PUBLIKACE

Na obálce je reprodukován **Pohled na procesí na Zámeckém náměstí***, kolorovaná barevná akvatinta, Eduard Gurk (1801-1841), dvorní malíř císaře Ferdinanda II., který byl v jeho doprovodu při návštěvě Teplic v roce 1835, sbírka H. Hallwicha, inv. č. G 1249.*

© Regionální muzeum v Teplicích, p. o., Teplice 2020